

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 26 januari 2017*

”Överklagande — Konkurrens — Konkurrensbegränsande samverkan — De belgiska, tyska, franska, italienska, nederländska och österrikiska marknaderna för badrumsutrustning — Beslut i vilket en överträdelse av artikel 101 FEUF och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet konstateras — Prissamordning och utbyte av känslig affärsinformation — En enda överträdelse — Bevis — Böter — Obegränsad behörighet — Rimlig tidsfrist — Proportionalitet”

I mål C-625/13 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 29 november 2013,

Villeroy & Boch AG, Mettlach (Tyskland), företrätt av M. Klusmann och T. Kreifels, Rechtsanwälte, biträdda av S. Thomas, professor,

klagande,

i vilket de andra parterna är:

Europeiska kommissionen, företräd av L. Malferrari, F. Castillo de la Torre och F. Ronkes Agerbeek, samtliga i egenskap av ombud, med delgivningsadress i Luxemburg,

svarande i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av domstolens vice ordförande, A. Tizzano, tillika tillförordnad ordförande på första avdelningen, samt domarna M. Berger, E. Levits, S. Rodin (referent) och F. Biltgen,

generaladvokat: M. Wathelet,

justitiesekreterare: handläggaren K. Malacek,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 10 september 2015,

och efter att den 26 november 2015 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: tyska.

Dom

- 1 Villeroy & Boch AG har yrkat att domstolen ska upphäva den dom som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 16 september 2013, Villeroy & Boch Austria m.fl./kommissionen (T-373/10, T-374/10, T-382/10 och T-402/10, ej publicerad, EU:T:2013:455) (nedan kallad den överklagade domen), till den del tribunalen genom denna dom delvis ogillade Villeroy & Boch AG:s talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut K(2010) 4185 slutlig av den 23 juni 2010 om ett förfarande enligt artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet (ärende COMP/39092 – Badrumsutrustning) (nedan kallat det omtvistade beslutet) till den del det beslutet rör Villeroy & Boch AG.

Tillämpliga bestämmelser

Förordning (EG) nr 1/2003

- 2 I artikel 23.2 och 23.3 i rådets förordning (EG) nr 1/2003 av den 16 december 2002 om tillämpning av konkurrensreglerna i artiklarna [101 FEUF] och [102 FEUF] (EGT L 1, 2003, s. 1) föreskrivs följande:

”2. Kommissionen får genom beslut ålägga företag och företagssammanslutningar böter, om de uppsåtligen eller av oaktsamhet

a) överträder artikel [101 FEUF] eller artikel [102 FEUF], ...

...

För varje företag och företagssammanslutning som deltagit i överträdelsen får böterna inte överstiga 10 % av föregående räkenskapsårs sammanlagda omsättning.

...

3. När bötesbeloppet fastställs, skall hänsyn tas både till hur allvarlig överträdelsen är och hur länge den pågått.”

2006 års riktlinjer

- 3 I punkt 2 i riktlinjerna för beräkning av böter som döms ut enligt artikel 23.2 a i förordning nr 1/2003 (EUT C 210, 2006, s. 2) (nedan kallade 2006 års riktlinjer) anges, på tal om fastställande av bötesbelopp, att kommissionen ska ”beakta överträdelsens allvar och varaktighet” och att ”[b]öterna [inte] får ... överskrida de gränser som anges i artikel 23.2 andra och tredje stycket i förordning nr 1/2003”.

- 4 Punkt 37 i 2006 års riktlinjer har följande lydelse:

”I riktlinjerna för beräkning av böter beskrivs en allmän metod för att fastställa böter, men kommissionen har rätt att avvika från denna metod eller från de gränser som fastställs i punkt 21 om omständigheterna i ett enskilt ärende kräver det eller om det krävs för att uppnå en tillräcklig avskräckande effekt.”

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

- 5 Den aktuella konkurrensbegränsande samverkan berörde badrumsutrustning tillhörande någon av följande tre produktgrupper: kranar och tillbehör, duschväggar med tillbehör och sanitetsporslin (nedan kallade de tre produktgrupperna).
- 6 Tribunalen har redogjort för bakgrunden till tvisten i punkterna 1–19 i den överklagade domen. I det följande ges en sammanfattning därav.
- 7 Genom det omtvistade beslutet konstaterade kommissionen att det inom sektorn för badrumsutrustning hade skett en överträdelse av artikel 101.1 FEUF och artikel 53 i avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet av den 2 maj 1992 (EGT L 1, 1994, s. 3; svensk specialutgåva, område 2, volym 11, s. 37) (nedan kallat EES-avtalet). Enligt kommissionen hade 17 företag deltagit i överträdelsen, som hade pågått under olika perioder mellan den 16 oktober 1992 och den 9 november 2004. Överträdelsen hade bestått i ett flertal konkurrensbegränsande överenskommelser eller samordnade förfaranden i Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna och Österrike.
- 8 Mer specifikt angav kommissionen i det omtvistade beslutet att den konstaterade överträdelsen bestod i att dessa tillverkare av badrumsutrustning för det första samordnade årliga prishöjningar och andra aspekter av prissättningen vid regelbundna möten inom nationella branschorganisationer, för det andra fastställde eller samordnade priser med anledning av särskilda händelser, såsom höjda råvarupriser, införandet av euron och införandet av vägtullar, och för det tredje lämnade ut och utbytte känsliga affärsuppgifter. Kommissionen konstaterade vidare att fastställandet av priser i sektorn för badrumsutrustning följde en årscykel: tillverkarna fastställde prislistor, som i allmänhet gällde i ett år och låg till grund för affärsförbindelserna med grossisterna.
- 9 Villeroy & Boch AG och de övriga sökandena i första instans – Villeroy & Boch Austria GmbH (nedan kallat Villeroy & Boch Österrike), Villeroy & Boch SAS (nedan kallat Villeroy & Boch Frankrike) och Villeroy & Boch Belgium SA (nedan kallat Villeroy & Boch Belgien) – är verksamma inom sektorn för badrumsutrustning. Villeroy & Boch AG innehar samtliga aktier i Villeroy & Boch Österrike, Villeroy & Boch Frankrike, Villeroy & Boch Belgien, Ucosan BV och dess dotterbolag samt Villeroy & Boch SARL (nedan kallat Villeroy & Boch Luxemburg).
- 10 Den 15 juli 2004 underrättade Masco Corp. och dess dotterbolag – bland annat Hansgrohe AG, som tillverkar kranar, och Hüppe GmbH, som tillverkar duschväggar – kommissionen om att det förelåg konkurrensbegränsande samverkan inom sektorn för badrumsutrustning. Samtidigt ansökte dessa bolag om att beviljas immunitet mot böter med stöd av kommissionens tillkännagivande om immunitet mot böter och nedsättning av böter i kartellärenden (EGT C 45, 2002, s. 3) (nedan kallat 2002 års tillkännagivande om samarbete) eller i andra hand om att beviljas nedsättning av de böter som de skulle kunna komma att åläggas. Den 2 mars 2005 antog kommissionen ett beslut om villkorad immunitet mot böter till förmån för Masco Corp. i enlighet med punkterna 8 a och 15 i nämnda tillkännagivande.
- 11 Den 9 och den 10 november 2004 genomförde kommissionen oanmälda inspektioner i lokaler tillhörande ett flertal bolag och nationella branschorganisationer inom sektorn för badrumsutrustning.
- 12 Den 15 respektive den 19 november 2004 ansökte Grohe Beteiligungs GmbH med dotterbolag och American Standard Inc. (nedan kallat Ideal Standard) om immunitet mot böter eller i andra hand nedsättning av böter med stöd av 2002 års tillkännagivande om samarbete.

- 13 Efter att under perioden från den 15 november 2005 till den 16 maj 2006 ha sänt skrivelser med begäran om upplysningar till ett flertal bolag och sammanslutningar inom sektorn för badrumsutrustning – inbegripet sökandena i första instans – antog kommissionen den 26 mars 2007 ett meddelande om invändningar som delgavs bland annat sökandena i första instans.
- 14 Den 17 respektive den 19 januari 2006 ansökte även Roca SARL och Hansa Metallwerke AG med dotterbolag om immunitet mot böter eller i andra hand nedsättning av böter med stöd av 2002 års tillkännagivande om samarbete. Den 20 januari 2006 ingav Aloys F. Dornbracht GmbH & Co. KG Armaturenfabrik en liknande ansökan.
- 15 Kommissionen anordnade den 12–14 november 2007 ett muntligt hörande i vilket sökandena i första instans deltog. Den 9 juli 2009 sände kommissionen en skrivelse till sökandena i första instans i vilken den redogjorde för de faktiska omständigheterna och framhöll viss bevisning som den avsåg att lägga till grund för sitt slutliga beslut. Därefter sände kommissionen skrivelser med begäran om ytterligare upplysningar till bland annat sökandena i första instans. Sedan antog kommissionen den 23 juni 2010 det omtvistade beslutet, där den fann att de förfaranden som beskrivs i punkt 8 ovan ingick i en samlad plan som syftade till att begränsa konkurrensen mellan de företag som beslutet var riktat till och att dessa förfaranden utgjorde en enda, fortlöpande överträdelse som omfattade de tre produktgrupperna och geografiskt sträckte sig över Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna och Österrike. Kommissionen betonade bland annat att dessa förfaranden hade följt en återkommande modell som hade visat sig vara densamma i de sex medlemsstater som omfattades av kommissionens undersökning. Vidare påpekade kommissionen att det fanns dels nationella branschorganisationer för samtliga tre produktgrupper, vilka den kallade samordningsorgan, dels nationella branschorganisationer med medlemmar vilkas verksamhet rörde minst två av de tre produktgrupperna, vilka den kallade sammanslutningar för flera produktgrupper, dels specialiserade organisationer med medlemmar vilkas verksamhet rörde en av de tre produktgrupperna. Slutligen konstaterade kommissionen att det fanns en central grupp av företag som hade deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan i olika medlemsstater och inom ramen för samordningsorgan och sammanslutningar för flera produktgrupper.
- 16 Enligt kommissionen hade sökandena i första instans deltagit i den aktuella överträdelsen i egenskap av medlemmar i följande sammanslutningar: IndustrieForum Sanitär, som från och med år 2001 ersatte Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrie, Arbeitskreis Baden und Duschen, som från och med år 2003 ersatte Arbeitskreis Duschabtrennungen, och Fachverband Sanitär-Keramische Industrie (nedan kallad FSKI) i Tyskland, Arbeitskreis Sanitärindustrie (nedan kallad ASI) i Österrike, Vitreous China-group (nedan kallad VCG) i Belgien, Sanitair Fabrikanten Platform i Nederländerna och Association française des industries de céramique sanitaire (nedan kallad AFICS) i Frankrike. Såvitt avsåg överträdelsen i Nederländerna fann kommissionen väsentligen, i skäl 1179 i det omtvistade beslutet, att de företag som hade deltagit i denna överträdelse inte kunde åläggas böter för detta deltagande på grund av preskription.
- 17 I artikel 1 i det omtvistade beslutet räknade kommissionen upp de företag som den ansåg hade överträtt artikel 101 FEUF och (från och med den 1 januari 1994) artikel 53 i EES-avtalet genom att delta i konkurrensbegränsande samverkan inom sektorn för badrumsutrustning i Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna och Österrike under olika perioder mellan den 16 oktober 1992 och den 9 november 2004. Såvitt avsåg sökandena i första instans fann kommissionen i artikel 1.1 i nämnda beslut att Villeroy & Boch AG hade deltagit i nämnda samverkan, vilken alltså bedömdes utgöra en enda överträdelse, från den 28 september 1994 till den 9 november 2004, medan dess dotterbolag Villeroy & Boch Belgien, Villeroy & Boch Frankrike och Villeroy & Boch Österrike befanns ha deltagit under perioder som sträckte sig från som tidigast den 12 oktober 1994 till den 9 november 2004.
- 18 Genom artikel 2.8 i det omtvistade beslutet ålade kommissionen för det första Villeroy & Boch AG att betala böter till ett belopp av 54 436 347 euro, för det andra Villeroy & Boch AG och Villeroy & Boch Österrike att betala böter till ett belopp av 6 083 604 euro för vars betalning de skulle svara solidariskt,

för det tredje Villeroy & Boch AG och Villeroy & Boch Belgien att betala böter till ett belopp av 2 942 608 euro för vars betalning de skulle svara solidariskt och för det fjärde Villeroy & Boch AG och Villeroy & Boch Frankrike att betala böter till ett belopp av 8 068 441 euro för vars betalning de skulle svara solidariskt. Det sammanlagda beloppet för de böter som sökandena i första instans ålades att betala uppgick således till 71 531 000 euro.

- 19 Kommissionen hade beräknat bötesbeloppen med ledning av 2006 års riktlinjer.

Förfarandet vid tribunalen och den överklagade domen

- 20 Genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 8 september 2010 väckte klaganden talan i mål T-374/10 om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet till den del detta rörde klaganden och i andra hand om nedsättning av beloppet för de böter som klaganden hade ålagts att betala.
- 21 Till stöd för yrkandet om ogiltigförklaring hävdade klaganden vid tribunalen att kommissionen hade gjort en felaktig bedömning när den fann att den konstaterade överträdelsen utgjorde en enda komplex och fortlöpande överträdelse. I andra hand gjorde klaganden gällande att kommissionen därigenom hade åsidosatt motiveringsskyldigheten, bland annat eftersom den inte tillräckligt klart hade avgränsat de berörda marknaderna.
- 22 Villeroy & Boch AG hävdade dessutom att bolaget inte hade gjort sig skyldigt till någon överträdelse på de berörda produktmarknaderna och geografiska marknaderna, det vill säga i Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna och Österrike. Såvitt avsåg de påstådda överträdelserna i Tyskland, Frankrike och Österrike, gjorde Villeroy & Boch AG gällande att bolaget inte kunde hållas ansvarigt för konkurrensbegränsande beteenden som dess dotterbolag hade ägnat sig åt på dessa marknader.
- 23 Avslutningsvis ifrågasatte Villeroy & Boch AG det solidariska ansvaret för betalningen av de böter som bolaget hade ålagts. I andra hand gjorde bolaget gällande att beloppen för dessa böter borde sättas ned, bland annat därför att kommissionen felaktigt hade beaktat försäljning utan samband med överträdelsen och därför att bötesbeloppet var oskäligt, vilket innebar att kommissionen hade åsidosatt artikel 23.3 i förordning nr 1/2003, och även med tanke på att det administrativa förfarandet hade tagit alltför lång tid.
- 24 I andra hand yrkade klaganden att beloppen för de böter som bolaget hade ålagts att betala skulle sättas ned.
- 25 Tribunalen fann, i punkt 395 i den överklagade domen, att kommissionen inte hade styrkt att Villeroy & Boch AG hade deltagit i den aktuella enda överträdelsen före den 12 oktober 1994. Att tribunalen delvis ogiltigförklarade artikel 1.7 i det omtvistade beslutet påverkade emellertid inte beräkningen av det bötesbelopp som Villeroy & Boch AG ålades genom artikel 2.8 i nämnda beslut. Enligt tribunalen hade kommissionen nämligen vid nämnda beräkning endast beaktat Villeroy & Boch AG:s deltagande i en överträdelse från och med den 12 oktober 1994, vilket också tydligt framgick av tabell D i det omtvistade beslutet.
- 26 Klagandens talan i övrigt ogillades av tribunalen genom den överklagade domen.

Parternas yrkanden

- 27 Klaganden har yrkat att domstolen ska
- upphäva den överklagade domen i dess helhet till den del som tribunalen genom nämnda dom delvis ogillade klagandens talan,

- i andra hand delvis ogiltigförklara artikel 1 i det omtvistade beslutet i dess lydelse efter den överklagade domen, till den del som nämnda artikel rör klaganden,
- i tredje hand med ett skäligt belopp sätta ned de böter som klaganden åläggs genom artikel 2 i det omtvistade beslutet,
- i fjärde hand återförvisa målet till tribunalen för ny prövning, och
- förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

28 Kommissionen har yrkat att domstolen ska

- delvis avvisa överklagandet och i övrigt ogilla det med hänvisning till att det är uppenbart ogrundat, och
- förplikta klaganden att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning av överklagandet

29 Klaganden har åberopat elva grunder till stöd för sitt överklagande.

Den första grunden

Parternas argument

- 30 Som första grund har klaganden gjort gällande att tribunalen såvitt avser faktiska omständigheter i Frankrike på flera punkter har gjort en felaktig rättstillämpning som har varit till nackdel för klaganden.
- 31 Enligt vad klaganden har anfört, gjorde tribunalen (samma avdelning, med samma domare som referent) samma dag, på tal om samma frågor och samma beslut, en diametralt motsatt bedömning av två bevis – de uttalanden som Ideal Standard respektive Roca gjorde i samband med att de ansökte om förmånlig behandling – i den överklagade domen jämfört med domen av den 16 september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457, punkterna 118–120). Detta strider mot principen om likabehandling och oskuldspresumtion, vilket var till nackdel för klaganden.
- 32 I punkterna 287–290 i den överklagade domen fann tribunalen att uttalandena från Ideal Standard och Roca gjorde det möjligt att slå fast att Villeroy & Boch Frankrike hade deltagit i tre AFICS-möten under år 2004 vid vilka otillåtna diskussioner ska ha ägt rum. I detta sammanhang erinrade tribunalen om att ett vittnesmål från ett företag som har ansökt om förmånlig behandling inte kan användas som bevisning, med hänvisning till principen *testis unus, testis nullus* (ett vittne är inget vittne), såvida det inte styrks av vittnesmål från andra deltagare i den konkurrensbegränsande samverkan. Tribunalen gjorde emellertid gällande att nämnda princip inte var tillämplig i det aktuella målet, eftersom det uttalande som Ideal Standard hade gjort i samband med sin ansökan om förmånlig behandling hade bekräftats av Rocas uttalande.
- 33 Enligt klaganden strider denna bevisvärdering från tribunalens sida uppenbart mot den värdering som tribunalen gjorde av samma bevis i domen av den 16 september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457, punkterna 118–120), vilken också rör det omtvistade beslutet.

- 34 Klaganden anser vidare att tribunalen bedömde bevisvärdet av Duravit AG:s uttalande på ett motsägelsefullt sätt i nämnda dom jämfört med den överklagade domen, varvid tribunalen åsidosatte principen om likabehandling av bevis liksom principen *in dubio pro reo*. I domen av den 16 september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457, punkterna 115 och 116), gjorde tribunalen nämligen bedömningen att detta uttalande inte kunde anföras mot klagandena i det målet, eftersom de inte hade fått ta del av det under det administrativa förfarandet. I den överklagade domen godtog tribunalen däremot att samma uttalande beaktades. I punkt 293 i den överklagade domen angav tribunalen att det omtvistade beslutet förvisso inte "stödde sig på" det uttalandet men att detta uttalande icke desto mindre hade bekräftat Ideal Standards uttalande såvitt avsåg ämnet för de otillåtna diskussioner som "troligen" hade ägt rum den 25 februari 2004.
- 35 Klaganden har också hävdat att tribunalen ändrade det omtvistade beslutets motivering och således åsidosatte artikel 263 FEUF och artikel 296 andra stycket FEUF genom att anföra Duravits uttalande mot klaganden, trots att tribunalen visste att detta uttalande inte kunde göras gällande mot klaganden och trots att kommissionen själv inte hade förlitat sig på det i nämnda beslut.
- 36 Eftersom tribunalen inte anförde någon annan bevisning såvitt avsåg den i Frankrike begångna överträdelse som påstods kunna läggas klaganden till last, grundar sig den fällande domen mot klaganden enligt dennas uppfattning, såvitt avser omständigheterna i Frankrike, på de ovannämnda fallen av felaktig rättstillämpning.
- 37 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den första grunden.

Domstolens bedömning

- 38 Tribunalens bedömning av en handlings bevisvärde kan i princip inte kontrolleras av domstolen inom ramen för ett överklagande. Som framgår av artikel 256 FEUF och artikel 58 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol, är nämligen ett överklagande begränsat till rättsfrågor. Tribunalen är följaktligen ensam behörig att fastställa relevanta faktiska omständigheter och att bedöma bevisning, utom i fall där faktiska omständigheter eller bevisning har missuppfattats (se, bland annat, dom av den 2 oktober 2003, Salzgitter/kommissionen, C-182/99 P, EU:C:2003:526, punkt 43 och där angiven rättspraxis). I det här aktuella målet har det inte gjorts gällande att det skulle vara fråga om någon sådan missuppfattning.
- 39 Frågan huruvida en dom från tribunalen är motsägelsefullt eller otillräckligt motiverad utgör däremot enligt fast rättspraxis en rättsfråga vilken som sådan kan åberopas i ett mål om överklagande (se, bland annat, dom av den 21 september 2006, Nederlandse Federatieve Vereniging voor de Groothandel op Elektrotechnisch Gebied/kommissionen, C-105/04 P, EU:C:2006:592, punkt 71 och där angiven rättspraxis).
- 40 I det aktuella fallet konstaterade tribunalen i punkt 287 i den överklagade domen att kommissionen hade hänvisat till Ideal Standards och Rocas uttalanden när den slog fast att Villeroy & Boch Frankrike hade deltagit i AFICS-mötena under år 2004. I punkt 289 i nämnda dom framhöll tribunalen att det förvisso framgår av rättspraxis att om en part har ifrågasatt ett uttalande från någon som helt eller delvis har fått sina böter nedsatta, måste detta uttalande styrkas, men att det inte finns något hinder för att ett sådant uttalande kan styrkas genom ett vittnesmål från ett annat företag som har deltagit i den konkurrensbegränsande samverkan, även om detta företag också har fått sina böter nedsatta. Efter att ha bedömt bevisvärdet av Rocas uttalande fann tribunalen, i punkt 290 i samma dom, att det fanns fog för slutsatsen att Ideal Standards uttalande, i den mån som detta bekräftades genom Rocas uttalande, styrkte att de aktuella otillåtna diskussionerna hade ägt rum.

- 41 Klaganden har gjort gällande att denna motivering strider mot den motivering som tribunalen angav i domen av den 16 september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457).
- 42 Tribunalens skyldighet att motivera sina domar är emellertid enligt fast rättspraxis i princip inte så långtgående att den innebär att tribunalen ska motivera den lösning som den har valt i ett visst mål i förhållande till den lösning som den har valt i ett annat mål, även om båda målen rör samma beslut (se dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkt 66 och där angiven rättspraxis).
- 43 Klaganden kan således inte vinna framgång med sitt argument att motiveringen av den överklagade domen strider mot motiveringen av domen av den 16 september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457).
- 44 Klagandens argument att tribunalen inte kunde anföra Duravits uttalande mot klaganden grundar sig uppenbart på en felaktig tolkning av den överklagade domen. Det enda skälet till att tribunalen nämnde detta uttalande, i punkt 293 i den överklagade domen, var nämligen att den skulle bemöta ett argument som hade framförts av sökandena i första instans, där dessa hade hänvisat till nämnda uttalande i samband med att de hade ifrågasatt sanningshalten i Ideal Standards och Rocas uttalanden. Tribunalen anförde således inte Duravits uttalande mot klaganden, något som också bekräftas av punkt 295 i nämnda dom, där tribunalen slog fast att Ideal Standards och Rocas uttalanden var tillräckliga för att styrka att det var fråga om en överträdelse av artikel 101.1 FEUF.
- 45 Av det ovan anförda följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första grunden.

Den andra grunden

Parternas argument

- 46 Klaganden har inom ramen för sin andra grund, som består av två delar, för det första hävdad att tribunalen åsidosatte motiveringsskyldigheten när den, i punkt 233 i den överklagade domen, fann att klagandens talan inte kunde bifallas såvitt avsåg en grund med innebörden att det inte hade begåtts någon överträdelse i Italien, varvid tribunalen hänvisade till det felaktiga påståendet att klaganden inte skulle ha bestritt att den hade haft kännedom om att konkurrensbegränsande förfaranden genomfördes i Italien.
- 47 För det andra har klaganden gjort gällande att tribunalen genom den överklagade domen åsidosatte logikens regler och förbudet mot diskriminering såvitt avser bedömningen i sak och tillvitelsen av den överträdelse som påstås ha ägt rum i Italien. I punkt 234 i den överklagade domen höll tribunalen nämligen klaganden ansvarig för denna av tredje part begångna överträdelse med hänvisning till klagandens påstådda kännedom om nämnda överträdelse, trots att klaganden inte bedrev någon verksamhet i Italien och inte heller deltog i branschorganisationsmötena där. Samtidigt förkastade tribunalen (samma avdelning, bestående av samma domare), i tre andra domar rörande det omtvistade beslutet som meddelades samma dag, helt eller delvis de främsta anklagelsepunkterna mot de parter som påstods ha varit de främsta aktörerna bakom denna överträdelse.
- 48 Närmare bestämt fann tribunalen, i punkt 335 och följande punkter i domen av den 16 september 2013, Duravit m.fl./kommissionen (T-364/10, ej publicerad, EU:T:2013:477), att Duravit, Duravit SA och Duravit BeLux SPRL/BVBA inte kunde hållas ansvariga vare sig för sitt deltagande i de överträdelser som hade begåtts i Italien eller för sin kännedom om dessa överträdelser, trots att de var verksamma på den italienska marknaden via ett gemensamt företag.

- 49 Samma slutsats kan enligt klaganden dras med ledning av en annan dom meddelad samma dag av samma avdelning med samma domare som referent, rörande samma frågor avseende Italien, nämligen domen av den 16 september 2013, Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449, punkt 70 och följande punkter). I den domen uttalade tribunalen att företagen i Ideal Standard-koncernen inte skulle hållas ansvariga såvitt avsåg perioden från mars 1993 till mars 2000, trots att det var styrkt att de hade deltagit i branschorganisationsmöten i Italien vid vilka diskussioner som stred mot konkurrensreglerna hade ägt rum.
- 50 En identisk motivering låg vidare till grund för att tribunalen i domen av den 16 september 2013, Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457, punkterna 222 och 223), valde att – till skillnad från i den överklagade domen – delvis ogiltigförklara det omtvistade beslutet såvitt avsåg överträdelsen i Italien.
- 51 Mot bakgrund av det ovan anförda anser klaganden att tribunalens bevisvärdering i punkt 233 i den överklagade domen jämförd med punkt 66 och följande punkter i nämnda dom inte kan godtas i sakligt hänseende.
- 52 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den andra grunden.

Domstolens bedömning

- 53 När det gäller den första delen av den andra grunden för överklagandet, konstaterar domstolen – i linje med vad tribunalen väsentligen framhöll i punkt 233 i den överklagade domen – att klaganden i punkt 59 i ansökan om ogiltigförklaring, som den har anført till stöd för nämnda grund, bestred att den hade haft kännedom om konkurrensbegränsande förfaranden i Italien utan att därvid anföra några argument eller någon utförligare bevisning till stöd för detta påstående. Dessutom rör nämnda punkt 59 i ansökan den första grunden för talan om ogiltigförklaring, inte den tredje delen av den tredje grunden för nämnda talan. Tribunalen kan därför inte klandras för att den inte tog upp den punkten i sin bedömning av den tredje delen av den tredje grunden, vilken redovisas i punkterna 231–234 i den överklagade domen.
- 54 Av detta följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den första delen av den andra grunden.
- 55 När det gäller den andra delen av den andra grunden för överklagandet, erinrar domstolen om att en överträdelse av artikel 101.1 FEUF enligt fast rättspraxis kan följa inte endast genom ett enstaka handlande utan även genom en serie handlanden eller genom ett fortlöpande beteende. Detta gäller också då ett eller flera led i denna serie handlanden eller i detta fortlöpande beteende även i sig och helt isolerat kan utgöra en överträdelse av nämnda bestämmelse. När de olika handlandena ingår i en ”samlad plan” på grund av deras identiska syfte som snedvrider konkurrensen på den inre marknaden, får kommissionen således tillskriva företag ansvar för dessa handlanden utifrån deltagandet i överträdelsen bedömd i dess helhet (se dom av den 24 juni 2015, Fresh Del Monte Produce/kommissionen och kommissionen/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P och C-294/13 P, EU:C:2015:416, punkt 156 och där angiven rättspraxis).
- 56 Ett företag som har deltagit i en sådan enda, komplex överträdelse genom egna beteenden, vilka utgör avtal eller samordnade förfaranden med ett konkurrensbegränsande syfte i den mening som avses i artikel 101.1 FEUF och vilka syftade till att bidra till förverkligandet av överträdelsen i dess helhet, kan således även vara ansvarigt, under hela den tid som företaget deltog i överträdelsen, för andra företags beteenden inom ramen för samma överträdelse. Så är fallet när det är styrkt att det aktuella företaget avsåg att genom sitt eget beteende bidra till förverkligandet av de gemensamma mål som deltagarna eftersträvade och att företaget hade kännedom om de konkurrensbegränsande beteenden som planerades eller genomfördes av andra företag i samma syfte eller rimligen kunde förutse dem och var

berett att godta den risk som detta innebar (se dom av den 24 juni 2015, Fresh Del Monte Produce/kommissionen och kommissionen/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P och C-294/13 P, EU:C:2015:416, punkt 157 och där angiven rättspraxis).

- 57 Ett företag kan således ha deltagit direkt i samtliga de konkurrensbegränsande beteenden som utgör en enda, fortlöpande överträdelse, och kommissionen har då rätt att hålla företaget ansvarigt för samtliga dessa beteenden och följaktligen för överträdelsen i dess helhet. Ett företag kan också ha deltagit direkt endast i en del av de konkurrensbegränsande beteenden som utgör en enda, fortlöpande överträdelse men haft kännedom om samtliga de konkurrensbegränsande beteenden som andra deltagare i den konkurrensbegränsande samverkan planerade eller genomförde i samma syfte eller rimligen kunnat förutse dem och ha varit berett att godta den risk som detta innebar. Även i ett sådant fall har kommissionen rätt att hålla företaget ansvarigt för samtliga de konkurrensbegränsande beteenden som utgör en sådan överträdelse och följaktligen för överträdelsen i dess helhet (se dom av den 24 juni 2015, Fresh Del Monte Produce/kommissionen och kommissionen/Fresh Del Monte Produce, C-293/13 P och C-294/13 P, EU:C:2015:416, punkt 158 och där angiven rättspraxis).
- 58 För att fastställa huruvida olika handlanden kan ses som en enda, fortlöpande överträdelse, behöver det inte undersökas huruvida det föreligger ett komplementärt samband mellan dem i den meningen att varje enskild åtgärd syftar till att motverka en eller flera konsekvenser av en normalt fungerande konkurrens och åtgärderna genom ett samspel bidrar till att åstadkomma samtliga de konkurrensbegränsande verkningar som eftersträvas av aktörerna inom ramen för en samlad plan med ett enda syfte. Villkoret att det ska finnas ett enda syfte innebär däremot att det ska undersökas huruvida de olika handlanden som ingår i överträdelsen uppvisar kännetecknen som kan tyda på att andra deltagande företags konkreta beteenden faktiskt inte har haft samma syfte eller samma konkurrensbegränsande verkan och således inte har ingått i en "samlad plan" på grund av ett identiskt syfte som snedvrider konkurrensen på den inre marknaden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 december 2013, Siemens m.fl./kommissionen, C-239/11 P, C-489/11 P och C-498/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:866, punkterna 247 och 248).
- 59 Det kan vidare inte av domstolens praxis utläsas att artikel 101.1 FEUF skulle gälla enbart företag verksamma på den marknad som berörs av konkurrensbegränsningarna eller på marknader i tidigare eller senare distributionsled eller angränsande marknader, eller enbart företag som inskränker sin handlingsfrihet på en viss marknad enligt ett avtal eller ett samordnat förfarande. Av domstolens fasta praxis framgår att lydelsen i artikel 101.1 FEUF allmänt åsyftar alla avtal och samordnade förfaranden som, antingen horisontellt eller vertikalt, snedvrider konkurrensen på den inre marknaden, oberoende av vilken marknad parterna är verksamma på och oberoende av huruvida endast ett visst företags beteende på marknaden berörs av dessa överenskommelser (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 oktober 2015, AC-Treuhand/kommissionen, C-194/14 P, EU:C:2015:717 punkterna 34 och 35 samt där angiven rättspraxis).
- 60 Av ovan anförd rättspraxis följer att tribunalen inte gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att göra bedömningen att klaganden hade deltagit i en enda överträdelse omfattande bland annat Italien, eftersom klaganden hade kännedom om att det i Italien genomfördes konkurrensbegränsande förfaranden som ingick i den samlade plan som beskrivs i punkt 15 ovan, även om klaganden inte själv genomförde dessa förfaranden.
- 61 Såvitt avser det argument som rör tribunalens val av lösning i domar av den 16 september 2013, Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449), Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457), och Duravit m.fl./kommissionen (T-364/10, ej publicerad, EU:T:2013:477), erinrar domstolen – vilket den redan har gjort i punkt 42 ovan – om att tribunalens skyldighet att motivera sina domar i princip inte är så långtgående att den innebär att tribunalen ska motivera den lösning som den har valt i ett visst mål i förhållande till den lösning som den har valt i ett annat mål, även om båda målen rör samma beslut.

- 62 Att tribunalen delvis ogiltigförklarade det omtvistade beslutet till den del detta rörde det deltagande i de aktuella överträdelserna som hade tillskrivits vissa andra medlemmar i den berörda konkurrensbegränsande samverkan, på vissa geografiska marknader och under vissa perioder, utgör inte tillräcklig grund för att ifrågasätta den bedömning som tribunalen gjorde i den överklagade domen med innebörden att det förelåg en samlad plan omfattande de tre produktgrupperna och de sex berörda medlemsstaterna, eftersom de aktuella beteendena hade ett identiskt syfte som snedvred konkurrensen på den inre marknaden. Vad en sådan partiell ogiltigförklaring i förekommande fall kan föranleda är endast en nedsättning av de böter som vart och ett av de berörda företagen har ålagts, i den mån som de aktuella geografiska marknaderna har beaktats vid beräkningen av bötesbeloppet för respektive företag.
- 63 Klaganden saknar således fog för sitt påstående att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att lämna klagandens talan utan bifall såvitt avsåg en grund med innebörden att det inte hade begåtts någon överträdelse i Italien, samtidigt som tribunalen bedömde att det inte alls eller endast delvis var styrkt att vissa av de företag som var verksamma på den italienska marknaden hade deltagit i denna överträdelse under hela de perioder som kommissionen hade angett.
- 64 Av det ovan anförda följer att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den andra delen av den andra grunden.
- 65 Således ska överklagandet ogillas såvitt avser den andra grunden.

Den tredje grunden

Parternas argument

- 66 Inom ramen för den första delen av sin tredje grund har klaganden väsentligen gjort gällande att tribunalen överträdde sina befogenheter enligt artikel 263 FEUF och åsidosatte motiveringsskyldigheten enligt artikel 296 andra stycket FEUF genom att rättsstridigt godta att kommissionen hade ett berättigat intresse av att konstatera en preskriberad överträdelse som hade begåtts i Nederländerna. Klaganden anser att det aktuella målet inte rör en situation där det föreligger ett sådant intresse.
- 67 Inom ramen för den andra delen av den tredje grunden har klaganden hävdatt att det föreligger en uppenbar motsägelse mellan punkt 2 i domslutet i den överklagade domen och domskälen i samma dom. Kommissionen hade ursprungligen konstaterat en fortlöpande överträdelse i Nederländerna med en varaktighet som översteg fem år, men i punkt 321 i den överklagade domen kom tribunalen slutligen fram till att klaganden inte kunde hållas ansvarig för överträdelserna i Nederländerna utom såvitt avsåg perioden från den 26 november 1996 till den 1 december 1997 och perioden från den 20 januari 1999 till den 1 december 1999. I kraft av sina egna påpekanden borde tribunalen – på samma sätt som den gjorde i punkt 2 i domslutet i den överklagade domen såvitt avsåg överträdelserna i Tyskland – mot bakgrund av denna omständighet ha ogiltigförklarat det omtvistade beslutet, till den del som det där anges att klaganden deltog i konkurrensbegränsande samverkan inom sektorn för badrumsutrustning i Nederländerna under en tid som var längre än de ovannämnda perioderna. Tribunalen underlät emellertid att beakta detta, vilket enligt klaganden utgör felaktig rättstillämpning och således borde föranleda att den överklagade domen åtminstone delvis upphävs.
- 68 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den tredje grunden.

Domstolens bedömning

- 69 Såvitt avser prövningen av den första delen av den tredje grunden för överklagandet erinrar domstolen för det första, när det gäller klagandens argument om åsidosättande av artikel 263 FEUF, om att det enligt fast rättspraxis följer av artikel 256 FEUF, av artikel 58 första stycket i stadgan för Europeiska unionens domstol och av artikel 169.2 i domstolens rättegångsregler att det i ett överklagande klart ska anges på vilka punkter den överklagade domen ifrågasätts och vilka rättsliga grunder som specifikt åberopas till stöd för yrkandet om upphävande av den domen. Detta krav uppfylls inte av ett överklagande där det endast upprepas grunder och argument som redan har anförts vid tribunalen, utan att det anges något skäl till varför felaktig rättstillämpning skulle ligga till grund för den överklagade domen. Ett sådant överklagande utgör nämligen i praktiken endast en begäran om omprövning av den ansökan som ingavs till tribunalen, vilket faller utanför domstolens behörighet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 30 juni 2005, Eurocermex/harmoniseringsbyrå, C-286/04 P, EU:C:2005:422, punkterna 49 och 50, och dom av den 12 september 2006, Reynolds Tobacco m.fl./kommissionen, C-131/03 P, EU:C:2006:541, punkterna 49 och 50).
- 70 Klaganden har inte närmare angett varför den anser att tribunalen överträdde sina befogenheter enligt artikel 263 FEUF när den gjorde bedömningen att kommissionen i det aktuella fallet hade ett berättigat intresse av att konstatera den överträdelse som hade begåtts i Nederländerna.
- 71 Detta argument kan därför inte tas upp till prövning i sak.
- 72 När det för det andra gäller klagandens argument om åsidosättande av motiveringsskyldigheten, är tribunalen enligt fast rättspraxis inte skyldig att lämna en uttömmande redogörelse för vart och ett av de resonemang som parterna i tvisten har fört, under förutsättning att tribunalens motivering ändå ger de berörda personerna möjlighet att få reda på skälen till att deras argument inte har godtagits och ger domstolen tillräckligt underlag för att utöva sin kontroll (se, bland annat, dom av den 2 april 2009, Bouygues och Bouygues Télécom/kommissionen, C-431/07 P, EU:C:2009:223, punkt 42, och dom av den 22 maj 2014, Armando Álvarez/kommissionen, C-36/12 P, EU:C:2014:349, punkt 31).
- 73 Tribunalen erinrade i den överklagade domen först om att i den mån som kommissionen har ett berättigat intresse, får den enligt artikel 7.1 i förordning nr 1/2003 och enligt fast rättspraxis konstatera att en överträdelse tidigare har ägt rum, trots att den är preskriberad och därför inte kan medföra att böter åläggs. Därefter gjorde tribunalen, i punkt 304 i den överklagade domen, bedömningen att kommissionen i det aktuella fallet hade ett sådant intresse. Tribunalen ansåg nämligen att kommissionen, i syfte att stärka sin bedömning att det var fråga om en enda överträdelse, hade ett berättigat intresse av att konstatera samtliga otillåtna förfaranden i vilka sådana företag som klaganden – som enligt kommissionen ingick i den ”centrala grupp av företag” som hade begått den aktuella överträdelsen – hade deltagit, även under perioder som kunde anses preskriberade.
- 74 Därigenom motiverade tribunalen – som inte var skyldig att bemöta klagandens samtliga påståenden – den överklagade domen på ett tillfredsställande sätt.
- 75 Av det ovan anförda följer att överklagandet såvitt avser den första delen av den tredje grunden delvis inte kan tas upp till sakprövning och i övrigt inte kan vinna bifall.
- 76 När det gäller den andra delen av samma grund, som avser motstridighet mellan domskälen i den överklagade domen och punkt 2 i domslutet i denna, som enligt klaganden inte återspeglar vad tribunalen konstaterade i punkt 321 i nämnda dom, framhåller domstolen att vad tribunalen konstaterade i punkt 321 inte vederlägger vad den slog fast i punkt 2 i domslutet, nämligen att klaganden från den 12 oktober 1994 deltog i en enda överträdelse inom sektorn för badrumsutrustning i Belgien, Tyskland, Frankrike, Italien, Nederländerna och Österrike, med tanke på att tribunalen angav att de aktuella konkurrensbegränsande beteendena tog sin början vid den ovannämnda tidpunkten i Österrike. Att tribunalen i mål T-374/10 delvis ogiltigförklarade det

omtvistade beslutet berodde – till skillnad från vad klaganden har gjort gällande – för övrigt inte på att kommissionen hade gjort en felaktig bedömning av överträdelsen i Tyskland utan just på att kommissionen inte hade styrkt klagandens deltagande i en överträdelse i Nederländerna redan från den 28 september 1994. Detta framgår tydligt av punkt 321 i den överklagade domen jämförd med punkt 395 i samma dom.

- 77 Således kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den andra delen av den tredje grunden.
- 78 Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet såvitt avser den tredje grunden delvis avvisas och i övrigt ogillas.

Den fjärde grunden

Parternas argument

- 79 Inom ramen för den fjärde grunden för överklagandet, som består av fyra delar, har klaganden för det första gjort gällande att de argument som den framförde under det rättsliga förfarandet såvitt avsåg faktiska omständigheter i Belgien återgavs på ett felaktigt sätt i den överklagade domen, vilket gjorde denna felaktigt motiverad på ett sätt som strider mot artikel 296 andra stycket FEUF. Den motivering som tribunalen angav i punkt 243 och följande punkter i nämnda dom grundas nämligen enligt klaganden på det felaktiga antagandet att Z efter den 1 januari 2003 fortfarande ingick i personalen vid Villeroy & Boch Belgien. I själva verket var Z efter det datumet – som klaganden uppger sig ha framhållit vid den muntliga förhandlingen vid tribunalen och som tribunalen själv ska ha konstaterat – inte längre knuten till Villeroy & Boch Belgien vare sig av organisatoriska skäl eller i kraft av ett anställningsavtal, varför det inte är möjligt att hålla klaganden ansvarig för de faktiska omständigheterna.
- 80 För det andra har klaganden i andra hand gjort gällande att tribunalen åsidosatte artikel 101 FEUF genom sin bedömning att Villeroy & Boch Belgien hade deltagit i en överträdelse avseende sanitetsporslin i Belgien trots att bolaget sedan slutet av år 2002 inte längre var verksamt på den marknaden. I synnerhet angav tribunalen enligt klaganden inte genom vilka ”handlanden” nämnda bolag, efter att ha dragit sig tillbaka från marknaden, skulle ha kunnat idka samordning med de övriga kartelldeltagarna i syfte att begränsa konkurrensen på denna marknad. Mot bakgrund av den motivering som tribunalen angav i domar av den 16 september 2013, Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449, punkt 79 och följande punkter) och Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457, punkt 222 och följande punkter), är det enligt klaganden inte möjligt att tillskriva Villeroy & Boch Belgien, eller indirekt klaganden, ansvaret för tredje parts handlingar som begicks efter datumet för nämnda tillbakadragande från marknaden. Som tribunalen angav i dessa båda domar, vore en sådan anklagelse möjlig endast om det var styrkt att de övriga rekvisiten för att en enda överträdelse ska anses föreligga var uppfyllda. Närmare bestämt skulle det krävas att ”syftet med” eller ”verkan av” konkurrensbegränsningarna på den belgiska marknaden sammanföll, och så är enligt klaganden uppenbart inte fallet i det aktuella målet. I alla händelser utgör den motstridiga bedömningen av de faktiska omständigheterna i å ena sidan den överklagade domen och å andra sidan domen av den 16 september 2013, Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449), enligt klaganden ett åsidosättande av principen om likabehandling som är till nackdel för klaganden.
- 81 För det tredje har klaganden, såvitt avser bevisen för att samordnade förfaranden ägde rum vid mötena den 28 och den 29 april 2003 i Belgien, hävdatt att tribunalen i punkt 271 i den överklagade domen medgav att bevisningen inskränkte sig till påpekandet att den omständigheten att ingen samlad procentandel för bonus till grossister hade fastställts ”inte gör det möjligt att utesluta att konkurrensen snedvreds till följd av det aktuella informationsutbytet”. Även om man antar att

tribunalen hade fog för sin bedömning, utgör denna av logiska skäl inte ett tillräckligt bevis för överträdelsen. Således föreligger enligt klaganden antingen ett åsidosättande av motiveringsskyldigheten enligt artikel 296 andra stycket FEUF eller ett åsidosättande av principen *in dubio pro reo*, som stadfästs i artikel 48.1 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan om de grundläggande rättigheterna).

- 82 För det fjärde föreligger det enligt klaganden felaktig rättstillämpning i punkterna 272 och 274 i den överklagade domen i så måtto att det där anges att samtliga de aktuella överträdelserna på den belgiska marknaden för sanitetsporslin utgör en enda komplex och fortlöpande överträdelse.
- 83 De faktiska omständigheter som kommissionen slog fast på grundval av VCG-mötet kan nämligen inte enligt klaganden läggas till grund för slutsatsen att hela den angivna överträdelseperioden ska anses utgöra en enda överträdelse. Efter VCG-mötet den 28 och 29 april 2003 skedde det i själva verket ett uppenbart avbrott som enligt klaganden hindrar att mötena före respektive efter det mötet i rättsligt hänseende sammanförs och anses utgöra en enda fortlöpande överträdelse.
- 84 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den fjärde grunden.

Domstolens bedömning

- 85 När det för det första gäller den första delen av den fjärde grunden för överklagandet, som rör tribunalens åsidosättande av motiveringsskyldigheten i form av dess underlåtenhet att beakta klagandens påstående med innebörden att Z från och med den 1 januari 2003 inte längre hade någon koppling till Villeroy & Boch Belgien, påpekar domstolen att klaganden under det skriftliga förfarandet vid tribunalen endast uppgav, i syfte att bestrida sitt deltagande i den konkurrensbegränsande samverkan i Belgien från och med det ovannämnda datumet, att Villeroy & Boch Luxemburg ”vid utgången av år 2002 övertog det belgiska bolagets verksamhet inom sanitetsporslin”. Det var inte förrän under det muntliga förfarandet vid tribunalen som klaganden för första gången uttryckligen anförde, som skäl till att den inte kunde hållas ansvarig för ett konkurrensbegränsande beteende på den belgiska marknaden för sanitetsporslin från och med den 1 januari 2003, att den person som deltog i mötena inom ramen för den konkurrensbegränsande samverkan, det vill säga Z, från och med det datumet inte längre var anställd av Villeroy & Boch Belgien utan i stället av Villeroy & Boch Luxemburg.
- 86 I artikel 48.2 i tribunalens rättegångsregler stadgas att nya grunder inte får åberopas under rättegången, såvida de inte föranleds av rättsliga eller faktiska omständigheter som har framkommit först under förfarandet. Det argument som klaganden framförde under den muntliga förhandlingen vid tribunalen kunde således uppenbart inte tas upp till sakprövning, eftersom det rörde sig om en ny grund föranledd av en faktisk omständighet som klaganden hade varit den första att få kännedom om och som inte hade framkommit under förfarandet.
- 87 Tribunalen uttalade sig förvisso inte uttryckligen i frågan huruvida detta argument kunde prövas i sak eller var välgrundat. Enligt domstolens praxis kan det emellertid inte krävas att tribunalen, varje gång som en part under förfarandet åberopar en ny grund som uppenbart inte uppfyller kraven i artikel 48.2 i rättegångsreglerna, i domen antingen förklarar varför grunden ska avvisas eller prövar den i sak (se, bland annat, dom av den 20 mars 2014, Rouse Industry/kommissionen, C-271/13 P, ej publicerad, EU:C:2014:175, punkt 22 och där angiven rättspraxis).
- 88 Av detta följer att tribunalen inte åsidosatte motiveringsskyldigheten genom att i punkt 248 i den överklagade domen slå fast – utan att beakta klagandens alltför sent framförda påstående om att Z från och med den 1 januari 2003 inte längre var anställd av Villeroy & Boch Belgien och utan att förklara varför detta påstående uppenbart inte kunde tas upp till sakprövning – att Z:s deltagande i

möten inom ramen för den konkurrensbegränsande samverkan ”styrker att Villeroy & Boch Belgien fortsatte att delta aktivt i överträdelsen både för egen del och för det företag, i konkurrensrättslig mening, som bolaget ingick i”.

- 89 Således kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den första delen av den fjärde grunden.
- 90 När det för det andra gäller den andra delen av denna grund, vilken avser åsidosättande av artikel 101 FEUF, betonar domstolen att klaganden inte har ifrågasatt tribunalens slutsats att VCG-mötena före och efter den 1 januari 2003 var av otillåten karaktär men däremot anser att tribunalen gjorde en felaktig bedömning när den fann att klaganden hade deltagit i överträdelsen samtidigt som Villeroy & Boch Belgien från och med slutet av år 2002 inte längre var verksamt på den belgiska marknaden för sanitetsporslin.
- 91 Av den rättspraxis som har anförts i punkt 59 ovan följer emellertid att tribunalen hade fog för sin bedömning, redovisad i punkt 242 i den överklagade domen, att ett företag kan överträda förbudet enligt artikel 101.1 FEUF om dess beteende, såsom detta samordnas med andra företags beteende, syftar till att begränsa konkurrensen på en viss relevant marknad, utan att det berörda företaget nödvändigtvis självt behöver vara verksamt på den marknaden.
- 92 I detta sammanhang ska två förtydliganden göras. Till att börja med visade tribunalen – i motsats till vad klaganden har hävdats – att Villeroy & Boch Belgien hade deltagit aktivt i den aktuella överträdelsen. I punkterna 244 och 248 i den överklagade domen underströk tribunalen att Z:s oavbrutna deltagande för Villeroy & Boch Belgiens räkning i VCG-mötena (vilkas otillåtna karaktär klaganden inte har bestritt) före och efter den 1 januari 2003, det vill säga även efter det att nämnda bolag helt hade upphört att bedriva verksamhet på marknaden för sanitetsporslin, styrkte att nämnda bolag hade deltagit aktivt i överträdelsen. Vidare redogjorde tribunalen i punkterna 255–277 i den överklagade domen – också i motsats till vad klaganden har hävdats – utförligt för de olika handlingar som lades deltagarna i denna överträdelse, inbegripet Villeroy & Boch Belgien, till last.
- 93 Av det ovan anförda följer att inget avseende ska fästas vid klagandens argument baserade på den omständigheten att Villeroy & Boch Belgien i slutet av år 2002 helt upphörde att bedriva verksamhet inom sanitetsporslin.
- 94 Mot bakgrund av den rättspraxis som har anförts i punkt 42 ovan kan denna slutsats inte ifrågasättas med hänvisning till den lösning som tribunalen valde i domar av den 16 september 2013, Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449, punkt 84) och Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457, punkt 220 och följande punkter).
- 95 Således kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den andra delen av den fjärde grunden.
- 96 När det för det tredje slutligen gäller de argument som klaganden har anfört inom ramen för den tredje och den fjärde delen av nämnda grund, är klagandens syfte med dessa argument i allt väsentligt att – under sken av att hänvisa till felaktig rättstillämpning från tribunalens sida – ifrågasätta tribunalens bedömning av den bevisning som rör de olika otillåtna mötena. Denna bedömning omfattas emellertid av tribunalens exklusiva behörighet, varför dessa argument inte kan upptas till sakprövning.
- 97 Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet såvitt avser den fjärde grunden delvis avvisas och i övrigt ogillas.

Den femte grunden

Parternas argument

- 98 Som femte grund har klaganden gjort gällande att den överklagade domen åsidosätter artikel 101 FEUF till den del den fastställer att en överträdelse begicks under åren 2002–2004 i Tyskland.
- 99 När det mer specifikt gäller bevisen för konkurrensbegränsande förfaranden avseende duschväggar under år 2002, anser klaganden att tribunalens resonemang i punkterna 116 och 117 i den överklagade domen kännetecknas av felaktig rättstillämpning, eftersom tribunalen i nämnda resonemang inte beaktade de påståenden som klaganden hade framfört till tribunalen i punkt 135 i ansökan om ogiltigförklaring och i punkt 49 i repliken. Dessutom anser klaganden att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den betecknade en diskussion mellan konkurrenter om datum för utskick av nya årliga prislistor som ett otillåtet utbyte av känsliga affärsuppgifter.
- 100 Såvitt avser bevisen för konkurrensbegränsande beteenden i fråga om sanitetsporslin under år 2002, anser klaganden att tribunalen saknade fog för sin bedömning, i punkt 143 i den överklagade domen, att klaganden inte hade avbrutit sitt deltagande i de otillåtna förfarandena år 2002, eftersom de otillåtna diskussioner som ägde rum år 2001 fick sina konkurrensbegränsande verkningar under år 2002 och eftersom klaganden inte öppet tog avstånd från de diskussionerna eller från dem som ägde rum år 2003, trots att det – som tribunalen själv konstaterade – saknades direkta bevis för att otillåtna möten hade hållits under år 2002.
- 101 På tal om de konkurrensbegränsande beteendena på marknaden för sanitetsporslin under år 2003 har klaganden gjort gällande att tribunalen i punkt 144 i den överklagade domen missuppfattade klagandens påståenden om bevisen för dess deltagande i FSKI-mötena den 17 januari 2003 och den 4 och den 5 juli 2003, vilket innebär att tribunalen åsidosatte artikel 101 FEUF och rätten till en rättvis rättegång. Närmare bestämt uppgav tribunalen att klaganden dels inte hade bestritt att protokollet för det sistnämnda mötet innebar att ”tillverkarna av sanitetsporslin kom överens om att ökningen av kostnaderna för vägavgifter inte skulle bäras enbart av tillverkarna av sanitetsporslin utan skulle övervältras på kunderna”, dels inte hade ifrågasatt detta protokolls ”trovärdighet”, vilket enligt klaganden är felaktigt och helt och hållet strider mot de argument som klaganden klart och tydligt hade anfört vid tribunalen.
- 102 Enligt klaganden redogjorde tribunalen dessutom inte, i punkt 145 i den överklagade domen, för hur utbytena av uppgifter vid dessa möten genom att undanröja osäkerhet på för konkurrensen relevanta punkter konkret skulle ha minskat den sekretess som konkurrensen upprätthåller, och inte heller för vilka aspekter av de utbytta uppgifterna som skulle vara hemliga. Eftersom de utbytta uppgifterna i det aktuella fallet – som klaganden också framhöll vid tribunalen – var allmänt kända, kan dessa utbyten enligt klaganden inte anses utgöra sådan otillåten konkurrensbegränsande samverkan som är förbjuden enligt artikel 101 FEUF.
- 103 Vidare anser klaganden att tribunalen inte styrkte förekomsten av en överträdelse avseende duschväggar och sanitetsporslin under år 2004. När tribunalen i punkterna 121 och 148 i den överklagade domen skulle styrka att klaganden hade deltagit i denna överträdelse, grundade den sin bedömning uteslutande på att medlemmarna i IndustrieForum Sanitär och Freundeskreis der deutschen Sanitärindustrie vid ett möte den 20 juli 2004 ”utbytte ingående affärsuppgifter, bolag för bolag, rörande omsättningsutveckling i Tyskland, export och tillväxtprognoser”, och i synnerhet på att klaganden skulle ha uppgett att dess omsättning hade ökat med 5,5 procent, att dess export ökade och att prognosen för dess omsättning i Tyskland visade på en ökning med 5 procent.

- 104 Den överklagade domen är enligt klaganden till att börja med bristfälligt motiverad i så måtto att tribunalen inte redogjorde för skälen till sin bedömning att diskussionerna vid det ovannämnda mötet den 20 juli 2004 kunde minska den sekretess som konkurrensen upprätthåller och som är skyddad i kraft av artikel 101 FEUF.
- 105 Vidare är det enligt klaganden inte möjligt att lämnande av upplysningar om ett företags eller en företagsgrupps sammanlagda omsättning under det föregående räkenskapsåret till konkurrenter eller till tredje part som inte är en konkurrent, utbyte av uppgifter om exporttillväxt eller lämnande av upplysningar om prognoser över omsättningsstillväxt eller statistik över omsättningsutveckling skulle kunna anses utgöra en överträdelse av artikel 101 FEUF. Sådan affärsinformation kan nämligen inte i sig läggas till grund för några slutsatser om hur det berörda företaget agerar på marknaden, hur lönsam dess verksamhet är eller vilken strategi det avser att följa för att uppnå sina mål i fråga om omsättningsutveckling. Ingen marknadsaktör skulle således kunna använda den utbytta informationen för att med större säkerhet kunna förutse sina konkurrenters framtida affärsmässiga beteende på marknaden. Till yttermera visso offentliggörs vissa av de aktuella upplysningarna regelbundet och snabbt av i stort sett samtliga företag, eftersom det i de flesta fall är obligatoriskt att offentliggöra dem enligt handelsrättsliga och kapitalmarknadsrättsliga bestämmelser och de bestämmelser som reglerar företagskoncentrationer.
- 106 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den femte grunden.

Domstolens bedömning

- 107 Den rättspraxis som har anförts i punkt 38 ovan medför att domstolen inte till prövning i sak kan uppta de argument som klaganden anført inom ramen för sin femte grund till den del som dessa argument är avsedda att få till stånd en omprövning av faktiska omständigheter och bevisning i fråga om de överträdelser som begicks i Tyskland under åren 2002–2004.
- 108 I övrigt, när det för det första gäller de ageranden under år 2002 som rör duschväggar, saknar klaganden till att börja med fog för sin kritik med innebörden att tribunalen inte skulle ha bemött dess påståenden i punkt 135 i ansökan om ogiltigförklaring och i punkt 49 i repliken, eftersom dessa påståenden – som kommissionen också har påpekat – rörde de överträdelser som hade begåtts i Österrike och inte dem som hade begåtts i Tyskland.
- 109 Klagandens argument att tribunalen skulle ha gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den betecknade en diskussion mellan konkurrenter om datum för utskick av nya årliga prislistor som ett otillåtet utbyte grundar sig vidare på en felaktig tolkning av den överklagade domen. I punkterna 116 och 117 i nämnda dom konstaterade tribunalen nämligen endast att detta utbyte av information styrkte att klaganden och dess konkurrenter inte mellan åren 2001 och 2003 hade upphört att förmedla känslig affärsinformation till varandra. Tribunalen gjorde således inte bedömningen att detta utbyte i sig åsidosatte artikel 101 FEUF.
- 110 När det för det andra gäller klagandens argument rörande agerandena på området för sanitärporslin under år 2002, fann tribunalen i punkt 143 i den överklagade domen att kommissionen, trots att det saknades direkta bevis för klagandens deltagande i otillåtna möten under år 2002, hade fog för sin bedömning att klaganden inte hade avbrutit sitt deltagande i den aktuella överträdelsern under år 2002. I detta sammanhang konstaterade tribunalen nämligen dels att de otillåtna diskussioner (förda vid möten som klaganden hade deltagit i) som hade ägt rum under år 2001 och rört prishöjningar för år 2002 hade fått sina konkurrensbegränsande verkningar under år 2002, dels att klaganden hade deltagit i otillåtna diskussioner om prishöjningar under åren 2001 och 2003 och inte öppet hade tagit avstånd från dessa.

- 111 Enligt domstolens fasta praxis måste förekomsten av ett konkurrensbegränsande förfarande eller avtal i de flesta fall härledas ur ett antal sammanträffanden och indicier som sammantagna, förutsatt att det saknas en annan hållbar förklaring, kan utgöra bevis för att en överträdelse av konkurrensreglerna har skett. Såvitt avser en överträdelse som har pågått under flera år utgör den omständigheten att det inte har inletts direkt bevisning rörande ett bolags deltagande i denna överträdelse under en viss period inte hinder för att ett sådant deltagande konstateras även för den perioden, om detta konstaterande grundas på objektiva och samstämmiga indicier, varvid avsaknaden av öppet avståndstagande från det berörda bolagets sida är en omständighet som kan beaktas i detta sammanhang (se, för ett liknande resonemang, dom av den 17 september 2015, Total Marketing Services/kommissionen, C-634/13 P, EU:C:2015:614, punkterna 26–28 och där angiven rättspraxis).
- 112 Mot bakgrund av denna praxis och tribunalens i punkt 110 ovan beskrivna slutsatser avseende faktiska omständigheter, finner domstolen att tribunalen inte gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning eller lämnade en bristfällig motivering när den slog fast att klaganden kunde anses ha fortsatt sitt deltagande i den aktuella konkurrensbegränsande samverkan under år 2002.
- 113 När det för det tredje gäller år 2003, kan till att börja med den omständigheten att klaganden enligt dess egen uppfattning i punkt 115 i ansökan om ogiltigförklaring – i motsats till vad tribunalen ska ha angett i punkt 144 i den överklagade domen – bestred kommissionens tolkning av protokollet för FSKI-mötet den 4 och 5 juli 2003 inte i sig ligga till grund för ett ifrågasättande av tribunalens konstateranden i fråga om faktiska omständigheter.
- 114 Såvitt sedan gäller frågan huruvida tribunalens slutsatser i punkt 145 i den överklagade domen är välgrundade, gjorde tribunalen – till skillnad från vad klaganden har gjort gällande – inte bedömningen att vilket utbyte av uppgifter som helst mellan konkurrenter kunde strida mot artikel 101 FEUF, utan tribunalen redogjorde för varför den ansåg att diskussionerna vid FSKI-mötet den 4 och den 5 juli 2003 var av konkurrensbegränsande karaktär. I detta avseende gjorde inte tribunalen en felaktig rättstillämpning när den bedömde att diskussioner under vilka tillverkarna av sanitetsporslin kom överens om att ökningen av kostnaderna för vägtullar skulle övervältras på kunderna ledde till att graden av osäkerhet mellan konkurrenterna minskade och att detta kunde jämföras med samordning av priser och således utgjorde ett konkurrensbegränsande förfarande, trots att en sådan övervältring av kostnaderna torde ha kunnat förutses av tredje part eller av allmänheten.
- 115 När det för det fjärde gäller år 2004, kan klaganden till att börja med inte vinna framgång med sina argument att den överklagade domen inte skulle vara tillräckligt motiverad. I motsats till vad klaganden har gjort gällande, redogjorde nämligen tribunalen, i punkterna 123 och 149 i den överklagade domen, för varför den ansåg att de utbyten av uppgifter som avsågs i punkterna 121 och 148 i samma dom var av konkurrensbegränsande karaktär. Tribunalen framhöll därvid att dessa utbyten understödde samordningen av de prishöjningar för år 2004 som hade beslutats år 2003 och att de var ägnade att göra det möjligt för klaganden och dess konkurrenter att med större säkerhet förutse varandras framtida affärsmässiga agerande på marknaden. Därigenom motiverade tribunalen den överklagade domen.
- 116 Beträffande huruvida dessa bedömningar från tribunalens sida var välgrundade, är det tillräckligt att påpeka att klaganden inte har ifrågasatt de konstateranden som tribunalen gjorde i punkterna 123 och 149 i den överklagade domen, med innebörden att de utbyten som avsågs i punkterna 121 och 148 i samma dom var av konkurrensbegränsande karaktär av det skälet att de understödde samordningen av de år 2003 beslutade prishöjningarna för år 2004; att sådan samordning förelåg har inte heller bestritts av klaganden inom ramen för det aktuella överklagandet. Eftersom denna omständighet i sig är tillräcklig för att det ska kunna konstateras att det är fråga om en överträdelse, är klagandens argument att de aktuella utbytena inte i sig skulle utgöra en överträdelse av konkurrensreglerna verkningslösa.

- 117 Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet såvitt avser den femte grunden delvis avvisas och i övrigt ogillas med hänvisning till att det är delvis verkningslöst och delvis saknar grund.

Den sjätte grunden

Parternas argument

- 118 Som sjätte grund har klaganden, såvitt avser de påstådda överträdelserna i Österrike under perioden från den 12 oktober 1994 till den 9 november 2004, gjort gällande att tribunalens konstateranden är felaktiga och ska upphävas.
- 119 När det mer specifikt gäller år 1994, anser klaganden att tribunalen i punkterna 175 och 176 i den överklagade domen gjorde en alltför vittgående tolkning av kommissionens konstateranden och därigenom ändrade det omtvistade beslutets motivering i strid med artikel 296 andra stycket FEUF. Närmare bestämt angav kommissionen i skälen 299–301 i det beslutet inte – till skillnad från vad tribunalen slog fast – att det vid ASI-mötena under 1994 utöver frågor som rörde duschväggar och kranar även diskuterades frågor som rörde sanitetsporslin.
- 120 När det gäller åren 1995–1997 angav tribunalen i punkterna 185, 190 och 196 i den överklagade domen att Villeroy & Boch Österrike hade deltagit i otillåtna diskussioner under mötena den 16 november 1995, den 23 april 1996 och den 15 oktober 1997.
- 121 Såvitt avser mötet den 16 november 1995 anser klaganden emellertid att den bedömningen grundar sig på felaktig rättstillämpning, redan av det skälet att tribunalen inte bemötte samtliga klagandens argument. Även tribunalens påpekanden i punkt 189 och följande punkter i den överklagade domen rörande mötet den 23 april 1996, med innebörden att det saknade betydelse att den aktuella diskussionen hade anordnats på grossisternas begäran, grundar sig enligt klaganden på felaktig rättstillämpning, eftersom det finns en alternativ förklaring till de kritiserade förfarandena som är helt och hållet laglig, nämligen att grossisterna inom området för badrumsutrustning uttryckligen krävde att årliga prislistor skulle införas på vissa datum, så att de skulle kunna publicera sina kataloger. När det gäller mötet den 15 oktober 1997 anser klaganden vidare att tribunalen, i punkt 194 i den överklagade domen, överträdde gränserna för lagenlighetsgranskning med stöd av artikel 263 FEUF, eftersom den utgick från skäl som inte hade angetts i kommissionens meddelande om invändningar.
- 122 När det gäller år 1998 anser klaganden att tribunalens påpekanden i punkt 197 och följande punkter i den överklagade domen, rörande Villeroy & Boch Österrikes påstådda deltagande i en överträdelse av konkurrensreglerna, också grundar sig på felaktig rättstillämpning eftersom de är motsägelsefulla. Tribunalen angav nämligen i punkterna 197–202 i nämnda dom att kommissionen inte hade styrkt att Villeroy & Boch Österrike under år 1998 hade deltagit i diskussioner som strider mot konkurrensrätten. I synnerhet utgjorde Mascos vittnesmål inte ett tillräckligt bevis för ett sådant deltagande. Klaganden anser det därför ologiskt att tribunalen därefter, i punkt 203 i samma dom, hänvisade till samma vittnesmål från Masco för att styrka att Villeroy & Boch AG inte under år 1998 hade tagit avstånd från de otillåtna förfarandena. Detta innebär enligt klaganden att tribunalen även åsidosatte de rättsliga principer som har slagits fast i rättspraxis med innebörden att en uppsättning indicier kan vara tillräcklig för att styrka att ett möte strider mot konkurrensrätten endast om denna uppsättning indicier visar att mötena har varit av systematisk karaktär och haft ett konkurrensbegränsande innehåll och om detta stöds av ett uttalande med högt bevisvärde från ett företag. Inget av dessa båda villkor är enligt klaganden uppfyllt i det aktuella målet.
- 123 När det gäller år 1999 anser klaganden att en felaktig rättstillämpning ligger till grund för tribunalens slutsatser i punkt 208 i den överklagade domen, med innebörden att kommissionens anförda bevisning – det vill säga det handskrivna protokoll för ASI-mötet den 6 september 1999 som

upprättades av Ideal Standard – styrker att Villeroy & Boch AG deltog i otillåtna diskussioner. Enligt klaganden kan nämligen ett vittnesmål från ett företag som har ansökt om nedsättning av böter med stöd av 2002 års tillkännagivande om samarbete inte utgöra ett tillräckligt bevis för att det är fråga om en överträdelse, om detta vittnesmåls riktighet har ifrågasatts av flera andra anklagade företag.

- 124 Såvitt avser år 2000 gjorde tribunalen i punkt 214 i den överklagade domen bedömningen, på grundval av protokollet för ASI-mötet den 12 och den 13 oktober 2000, att det trots avsaknaden av direkta bevis för att Villeroy & Boch Österrike hade deltagit i de konkurrensbegränsande förfarandena under år 2000 var befogat att ”slå fast att verkningarna av de otillåtna diskussionerna, som fördes under år 1999, uppträdde under år 2000”. Klaganden anser emellertid att detta protokoll, som tribunalen dessutom tolkade felaktigt, inte utgör tillräcklig bevisning i det aktuella sammanhanget.
- 125 När det gäller år 2001 drog tribunalen i punkterna 214–218 i den överklagade domen slutsatsen att Villeroy & Boch Österrike hade deltagit i de otillåtna diskussionerna enbart med motiveringen att de påstådda otillåtna diskussionerna under år 2000 skulle ha fortsatt verkan. Till stöd för denna slutsats inskränkte sig tribunalen till att hänvisa till skälen 652–658 i det omtvistade beslutet, utan att förklara i vilket avseende de påpekanden av kommissionen som den hänvisade till var övertygande.
- 126 Såvitt avser åren 2002 och 2003 anser klaganden att tribunalen inte beaktade dess påståenden.
- 127 När det slutligen gäller år 2004 är tribunalens påpekanden i punkt 228 i den överklagade domen enligt klaganden motsägelsefulla och grundar sig dessutom på felaktig rättstillämpning. I den punkten gjorde tribunalen nämligen bedömningen att Villeroy & Boch Österrike, som inte deltog i ASI-mötet den 22 januari 2004, genom protokollet för detta möte hade underrättats om de beslut som dess konkurrenter hade fattat vid nämnda möte, men i punkt 212 i den överklagade domen gjorde tribunalen bedömningen att den omständigheten att protokoll från ASI-möten i princip skulle sändas till samtliga ASI-medlemmar inte i sig kunde ligga till grund för slutsatsen att Villeroy & Boch Österrike faktiskt hade tagit del av sådana protokoll.
- 128 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den sjätte grunden.

Domstolens bedömning

- 129 Klaganden har inom ramen för den sjätte grunden hänvisat till ett antal felaktigheter i tribunalens konstateranden såvitt avser de påstådda överträdelserna i Österrike mellan den 12 oktober 1994 och den 9 november 2004.
- 130 När det för det första gäller klagandens argument avseende år 1994, har klaganden i det aktuella fallet inskränkt sig till att återge de argument som den anförde i första instans vid tribunalen. Detsamma gäller de argument som avser mötet den 23 april 1996. Av den rättspraxis som har anförts i punkt 69 ovan följer att dessa argument därför inte kan prövas i sak.
- 131 För det andra kan klaganden inte heller vinna framgång med sina argument avseende mötena den 16 november 1995 och den 15 oktober 1997, vilka i allt väsentligt innebär att den överklagade domen skulle vara bristfälligt motiverad. I punkterna 180–185 och 192–196 i den överklagade domen prövade tribunalen nämligen klagandens argument rörande överträdelserna i Österrike såvitt avsåg dessa olika möten och fann att klaganden inte kunde vinna framgång med dem. För varje enskilt möte hänvisade tribunalen till relevant bevisning och till det omtvistade beslutet innan den slog fast att talan inte kunde bifallas såvitt avsåg de aktuella argumenten. Därigenom motiverade tribunalen den överklagade domen.

- 132 När det gäller mötet den 15 oktober 1997 kan klaganden inte heller vinna framgång med sitt argument att tribunalen skulle ha grundat sin bedömning på skäl som inte hade angetts i kommissionens meddelande om invändningar. Tribunalen utgick nämligen i punkt 194 i den överklagade domen från de skäl som anges i punkterna 295 och 307 i det omtvistade beslutet. Klaganden hävdade inte i målet vid tribunalen att det förelåg bristande samstämmighet mellan nämnda beslut och meddelandet om invändningar i det aktuella avseendet. Därför kan klaganden enligt fast rättspraxis (se, bland annat, dom av den 22 oktober 2015, AC-Treuhand/kommissionen, C-194/14 P, EU:C:2015:717, punkt 54) inte med framgång anföra ett sådant argument i ett mål om överklagande vid domstolen.
- 133 När det för det tredje gäller mötena den 30 april och den 18 juni 1998, fann tribunalen i punkt 199 i den överklagade domen att kommissionen inte hade anfört någon bevisning som kunde styrka klagandens deltagande i överträdelsen. I punkt 203 i nämnda dom slog tribunalen emellertid tydligt fast att kommissionen, eftersom klaganden inte öppet hade tagit avstånd och eftersom de konkurrensbegränsande verkningarna av överenskommelsen av den 15 oktober 1997 bestod under det påföljande året, hade fog för sin bedömning att klaganden inte hade upphört att delta i överträdelsen under år 1998. Därigenom fullgjorde tribunalen sin motiveringsskyldighet och gjorde det således möjligt för parterna att ifrågasätta dess resonemang och för domstolen att utöva sin kontroll i samband med ett överklagande, och till yttermera visso gjorde sig tribunalen inte heller – mot bakgrund av den rättspraxis som har anförts i punkt 111 ovan – skyldig till felaktig rättstillämpning i samband med sin bevisvärdering. Vidare motsade tribunalen inte sig själv och åsidosatte inte heller sin motiveringsskyldighet när den gjorde bedömningen att uttalandet från Masco förvisso inte i sig kunde styrka att klaganden hade deltagit i informationsutbytena under år 1998 men att det ändå var tillåtet att beakta detta uttalande, jämte andra omständigheter, inom ramen för den uppsättning samstämmiga indicier som beskrivs i punkt 203 i den överklagade domen, i syfte att visa att Villeroy & Boch Österrike inte hade avbrutit sitt deltagande i de otillåtna förfarandena under 1998.
- 134 När det för det fjärde gäller mötena under år 1999 framgår det otvetydigt av punkt 206 i den överklagade domen att kommissionen grundade sin bedömning på ett handskrivet protokoll från mötet den 6 september 1999 som upprättades av en företrädare för Ideal Standard samma dag som detta möte ägde rum. Till skillnad från vad klaganden har gjort gällande, och i överensstämmelse med vad tribunalen angav i punkt 207 i den överklagade domen, behöver ett sådant bevis – som inte är samtida med det berörda bolagets ingivande av ansökan om förmånlig behandling med stöd av 2002 års tillkännagivande om samarbete utan tillkom vid tidpunkten för de faktiska omständigheterna – inte bekräftas av annan samstämmig bevisning. Klaganden kan således inte vinna framgång med det aktuella argumentet.
- 135 När det för det femte gäller ASI-mötet den 12 och den 13 oktober 2000, grundar sig klagandens argument på en felaktig tolkning av punkt 214 i den överklagade domen. I motsats till vad klaganden har gjort gällande, lade tribunalen nämligen inte protokollet från det mötet till grund för sin slutsats att de otillåtna diskussioner som ägde rum år 1999 fick sin verkan under år 2000. Syftet med klagandens argument är dessutom i allt väsentligt att ifrågasätta tribunalens bevisvärdering, och klaganden har inte styrkt att tribunalen skulle ha missuppfattat den aktuella bevisningen. Dessa argument kan därför, mot bakgrund av den rättspraxis som anförts i punkt 38 ovan, inte tas upp till sakprövning.
- 136 När det för det sjätte gäller år 2001 grundar sig klagandens argument också på en felaktig tolkning av den överklagade domen, varför klaganden inte kan vinna framgång därmed. Det framgår nämligen tydligt av punkterna 215–218 i nämnda dom att tribunalens slutsats att Villeroy & Boch Österrike deltog i de otillåtna diskussionerna under år 2001 inte grundade sig på att diskussionerna under år 2000 skulle ha fortsatt verkan under år 2001. I punkterna 215–217 i domen hänvisade tribunalen i själva verket, som grund för sina slutsatser, dels till att nämnda bolag hade deltagit i flera möten under år 2001 vid vilka deltagarna hade kommit överens om när prislistorna skulle sändas till grossisterna

och när prishöjningar skulle ske, dels till att det rådde samstämmighet mellan dessa möten och andra möten under åren 2000 och 2001 i vilka bolaget inte hade deltagit men vid vilka ASI-medlemmarna hade diskuterat sifferuppgifter för prishöjningar från och med den 1 januari 2002.

- 137 När det för det sjunde gäller klagandens argument med innebörden att den överklagade domen skulle vara bristfälligt motiverad i så måtto att tribunalen underlät att beakta dess påståenden rörande åren 2002 och 2003, är det tillräckligt att konstatera att tribunalen, i punkterna 219–226 i den överklagade domen, för varje enskilt relevant möte hänvisade till relevant bevisning och till det omtvistade beslutet innan den slog fast att talan inte kunde bifallas såvitt avsåg klagandens argument. Mot bakgrund av den rättspraxis som anförts i punkt 72 ovan var inte tribunalen skyldig att bemöta samtliga klagandens påståenden. Således kan klaganden inte vinna framgång med de aktuella argumenten.
- 138 När det slutligen gäller klagandens argument avseende mötet den 22 januari 2004, är klagandens avsikt uppenbart att ifrågasätta tribunalens bevisvärdering, och klaganden har inte hävdatt att tribunalen skulle ha missuppfattat den aktuella bevisningen. Dessa argument kan, mot bakgrund av den rättspraxis som har anförts i punkt 38 ovan, därför inte tas upp till sakprövning.
- 139 Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet såvitt avser den sjätte grunden delvis avvisas och i övrigt ogillas.

Den sjunde och den nionde grunden

Parternas argument

- 140 Klaganden har som sjunde grund i andra hand hävdatt att de ifrågasatta beteenden som har samband med de påstådda överträdelserna i Belgien, Frankrike och Tyskland inte kan användas för att styrka klagandens deltagande i dessa överträdelser, eftersom dessa beteenden ska tillskrivas klagandens dotterbolag och inte klaganden personligen.
- 141 I detta sammanhang har klaganden gjort gällande att begreppet ekonomisk enhet såsom kommissionen och tribunalen har använt det i det aktuella målet medför att beteenden läggs ett bolag till last oberoende av huruvida detta bolag självt har gjort något fel, vilket strider mot de garantier som ges i stadgan om de grundläggande rättigheterna, i synnerhet rätten till oskuldspresumtion och principen *in dubio pro reo*, vilka stadfästs i artikel 48.1 i nämnda stadga, mot den straffrättsliga legalitetsprincipen och mot artikel 101 FEUF, särskilt som det i praktiken torde vara omöjligt att bryta presumtionen att det föreligger en ekonomisk enhet i fall där ett moderbolag äger 100 procent av ett dotterbolag. Domstolen har förvisso godtagit detta begrepp i sin praxis från tiden innan stadgan om de grundläggande rättigheterna trädde i kraft, men enligt klaganden måste denna praxis nu utvecklas. Dessutom anser klaganden att den överklagade domen åsidosätter motiveringsskyldigheten enligt artikel 296 andra stycket FEUF, eftersom tribunalen i nämnda dom inte bemötte dessa argument från klagandens sida och inte heller redovisade någon motivering såvitt avsåg väsentliga delar av den aktuella överträdelserna.
- 142 Inom ramen för den nionde grunden har klaganden kritiserat att tribunalen i den överklagade domen fastställde de böter som klaganden hade ålagts att betala solidariskt med sitt dotterbolag.
- 143 Klaganden anser att även om det med hänvisning till begreppet ekonomisk enhet vore möjligt att hålla ett moderbolag ansvarigt för dess dotterbolags handlande, kan det inte godtas att klaganden hålls solidariskt ansvarig för betalningen av de böter som dess dotterbolag har ålagts, av två skäl. Till att börja med finns det ingen unionsrättsakt med bestämmelser där det föreskrivs att böter ska åläggas med solidariskt betalningsansvar. Vidare innebär godtagandet av ett sådant solidariskt ansvar att

klaganden fräntas rätten att individuellt åläggas böter som står i proportion till den överträdelse som läggs klaganden till last, vilket strider mot principen om personligt ansvar. I andra hand har klaganden gjort gällande att kommissionen och tribunalen i alla händelser borde ha beräknat den andel av bötesbeloppet som var och en av de solidariskt ansvariga medgäldenärerna var skyldig att betala mot bakgrund av deras respektive del av ansvaret.

- 144 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den sjunde och den nionde grunden.

Domstolens bedömning

- 145 Enligt fast rättspraxis, som inte har ifrågasatts med hänvisning till ikraftträdandet av stadgan om de grundläggande rättigheterna, kan en juridisk person som inte själv har begått en överträdelse av konkurrensreglerna under vissa omständigheter trots detta hållas ansvarig för en annan juridisk persons överträdelse, om dessa båda personer ingår i samma ekonomiska enhet och således utgör ett företag i den mening som avses i artikel 101 FEUF (dom av den 10 april 2014, kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 45).
- 146 Av fast rättspraxis följer nämligen att ett dotterbolags beteende kan tillskrivas moderbolaget bland annat i fall där dotterbolaget, trots att det är en fristående juridisk person, inte självständigt bestämmer sitt beteende på marknaden utan i huvudsak följer instruktioner som det får av moderbolaget, varvid särskild hänsyn ska tas till de ekonomiska, organisatoriska och rättsliga banden mellan dessa båda juridiska enheter (dom av den 10 april 2014, kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 46 och där angiven rättspraxis).
- 147 Domstolen har förtydligat att i det särskilda fall där ett moderbolag – direkt eller indirekt – helt eller nästan helt äger ett dotterbolag som har begått en överträdelse av unionens konkurrensregler, föreligger det en motbevisbar presumtion om att moderbolaget utövar ett bestämmande inflytande över dotterbolaget (dom av den 16 juni 2016, Evonik Degussa och AlzChem/kommissionen, C-155/14 P, EU:C:2016:446, punkt 28 och där angiven rättspraxis).
- 148 I ett sådant fall är det tillräckligt att kommissionen visar att moderbolaget – direkt eller indirekt – helt eller nästan helt äger dotterbolaget för att presumtionen ska vara tillämplig. Därefter ankommer det på moderbolaget att försöka bryta denna presumtion genom att åberopa omständigheter rörande de organisatoriska, ekonomiska och rättsliga banden mellan moderbolaget och dotterbolaget som styrker att dotterbolaget agerar självständigt på marknaden. Om moderbolaget inte lyckas bryta presumtionen, kan kommissionen anse att moderbolaget och dess dotterbolag ingår i en och samma ekonomiska enhet och att moderbolaget är ansvarigt för dotterbolagets beteende, och då kan kommissionen ålägga de båda bolagen böter med solidariskt betalningsansvar utan att behöva styrka att moderbolaget självt har varit inblandat i överträdelsen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 16 juni 2016, Evonik Degussa och AlzChem/kommissionen, C-155/14 P, EU:C:2016:446, punkterna 27 och 29–32 samt där angiven rättspraxis).
- 149 Denna praxis åsidosätter för övrigt, i motsats till vad klaganden har gjort gällande, varken den rätt till oskuldspresumtion som garanteras genom artikel 48.1 i stadgan om de grundläggande rättigheterna, principen *in dubio pro reo* eller den straffrättsliga legalitetsprincipen. Presumtionen om att ett moderbolag utövar ett bestämmande inflytande över ett helägt eller nästintill helägt dotterbolag resulterar nämligen inte i någon presumtion om att någotdera av dessa bolag skulle vara skyldigt, vilket betyder att den inte strider vare sig mot rätten till oskuldspresumtion eller mot principen *in dubio pro reo*. Den straffrättsliga legalitetsprincipen innebär för sin del att brotten och de därtill knutna påföljderna ska definieras tydligt i lagen, ett krav som är uppfyllt när den berörde med ledning av den relevanta bestämmelsens lydelse och i förekommande fall domstolarnas tolkning därav kan få

kännedom om vilka handlingar och underlåtenheter som medför straffansvar (dom av den 22 maj 2008, Evonik Degussa/kommissionen, C-266/06 P, ej publicerad, EU:C:2008:295, punkt 39). Domstolens i punkterna 145–148 ovan redovisade praxis åsidosätter inte den principen.

- 150 När det gäller den omständigheten att böterna inte fördelades mellan de berörda bolagen, erinrar domstolen om att det unionsrättsliga begreppet solidariskt betalningsansvar för böter är att betrakta som en naturlig följd av företagsbegreppet och därför avser enbart företaget, inte de bolag som utgör detta företag (dom av den 10 april 2014, kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 57).
- 151 Av artikel 23.2 i förordning nr 1/2003 följer att kommissionen kan ålägga flera bolag böter med solidariskt betalningsansvar, om dessa bolag ingick i ett och samma företag. Däremot medger varken ordalydelsen av nämnda bestämmelse eller det syfte som eftersträvas genom systemet med solidariskt betalningsansvar en tolkning som innebär att kommissionen med stöd av denna befogenhet att vidta sanktionsåtgärder inte endast skulle kunna fastställa det externa förhållandet vid solidariskt ansvar, utan även vilka andelar som de solidariskt förpliktade medgäldenärerna ska svara för inom ramen för det interna förhållandet dem emellan (dom av den 10 april 2014, kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 58).
- 152 Systemet med solidariskt betalningsansvar syftar i stället till att ge kommissionen tillgång till ytterligare ett rättsligt instrument så att den effektivare kan kräva in böter som har ålagts för överträdelser av konkurrensrätten. Detta system minskar den insolvensrisk som kommissionen utsätts för i egenskap av borgenär såvitt avser den skuld som böterna utgör, vilket bidrar till den avskräckande verkan som allmänt eftersträvas inom konkurrensrätten – något som tribunalen för övrigt, i allt väsentligt och på goda grunder påpekade i punkt 325 i den överklagade domen (dom av den 10 april 2014, kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkt 59 och där angiven rättspraxis).
- 153 Att fastställa de enskilda solidariskt förpliktade medgäldenärernas andelar inom ramen för det interna förhållandet dem emellan bidrar emellertid inte till förverkligandet av detta dubbla syfte. Den inbördes fördelningen mellan medgäldenärerna är en tvistefråga som kan aktualiseras i ett senare skede och som i princip saknar intresse för kommissionen när denna redan har erhållit hela bötesbeloppet från en eller flera medgäldenärer. Det är således inte möjligt att kräva av kommissionen att den ska fastställa sådana andelar (se, för ett liknande resonemang, dom av den 10 april 2014, kommissionen m.fl./Siemens Österreich m.fl., C-231/11 P–C-233/11 P, EU:C:2014:256, punkterna 60–64).
- 154 I det aktuella fallet har klaganden inte bestritt att den vid tidpunkten för den överträdelse som har lagts den till last ägde 100 procent av de bolag vilkas anställda deltog i de aktuella konkurrensbegränsande diskussionerna i Belgien, Frankrike och Österrike. Klaganden har inte heller gjort gällande att den för tribunalen lade fram bevisning som var ägnad att bryta presumptionen om att klaganden utövade ett bestämmande inflytande över dessa bolag. Mot bakgrund av den rättspraxis som har redovisats i punkterna 145–153 ovan gjorde tribunalen därför en riktig bedömning när den fann att kommissionen kunde hålla klaganden ansvarig för de konkurrensbegränsande beteenden som dess dotterbolag i Belgien, Frankrike och Österrike hade gjort sig skyldiga till och ålägga klaganden jämte dess dotterbolag böter med solidariskt betalningsansvar, utan att därvid fastställa den andel av bötesbeloppen som varje enskilt bolag var skyldigt att betala.
- 155 Avslutningsvis framhåller domstolen att klaganden inte kan vinna framgång med sina argument om att den överklagade domen skulle vara bristfälligt motiverad. När det specifikt gäller kommissionens möjlighet att tillskriva klaganden de handlingar som dess dotterbolag i Frankrike och Österrike hade begått, är punkterna 155–165 i den överklagade domen liksom punkt 284 i denna, där det hänvisas till punkterna 97 och 98 i samma dom, tillräckligt motiverade. Närmare bestämt framhöll tribunalen inledningsvis, efter att ha erinrat om rättspraxis rörande begreppet ekonomisk enhet, att Villeroy & Boch AG ägde 100 procent av sina dotterbolag och inte hade försökt bryta presumptionen

om att bolaget utövade ett bestämmande inflytande över dessa. Därefter bemötte tribunalen klagandens argument om åsidosättande av den straffrättsliga legalitetsprincipen och rätten till oskuldspresumtion. Kommissionens möjlighet att med hänvisning till klagandens bestämmande inflytande över Villeroy & Boch Belgien tillskriva klaganden det dotterbolagets beteenden var däremot inte en fråga som tribunalen var skyldig att ta ställning till i den överklagade domen, eftersom klaganden – i motsats till vad den har gjort gällande – inte hade ifrågasatt denna möjlighet i målet vid tribunalen.

156 Överklagandet ska således ogillas såvitt avser den sjunde och den nionde grunden.

Den åttonde grunden

Parternas argument

157 Som åttonde grund har klaganden gjort gällande att den överklagade domen strider mot artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet, eftersom tribunalen saknade fog för sin bedömning att det förelåg en enda komplex och fortlöpande överträdelse i det aktuella fallet.

158 I detta sammanhang har klaganden för det första hävdad att det rättsliga begreppet ”en enda komplex och fortlöpande överträdelse” i sig är oförenligt med artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet, varför det inte kan tillämpas. Detta begrepp saknar enligt klaganden helt rättslig grund i unionsrätten. Dessutom anser klaganden att den överklagade domen är bristfälligt motiverad i så måtto att tribunalen inte bemötte dess argument i denna fråga.

159 För det andra har klaganden hävdad att den bedömning med innebörden att det i det aktuella målet förelåg en enda överträdelse som tribunalen gjorde i den överklagade domen innebar att principerna för en rättvis rättegång åsidosattes. I och med att tribunalen fann att klaganden kunde tillskrivas en överträdelse som den inte hade medverkat till men som ingick i en enda överträdelse som den däremot hade deltagit i, saknar nämligen klaganden möjlighet att, i syfte att bestrida sitt deltagande i denna enda överträdelse, med framgång åberopa den omständigheten att den inte medverkade till den förstnämnda överträdelsen. Klaganden har på detta sätt frångått en möjlighet att försvara sig effektivt och kan till följd av detta endast bestrida sin kännedom om den berörda överträdelsen.

160 För det tredje har klaganden i andra hand gjort gällande att rekvisiten för att en enda överträdelse ska anses föreligga inte var uppfyllda i det aktuella fallet, eftersom kommissionen inte hade avgränsat den relevanta marknaden och eftersom det inte heller har fastställts något komplementärt samband mellan de olika kritiserade handlingarna.

161 För det fjärde anser klaganden att det i alla händelser inte kan föreligga en sådan övergripande överträdelse som definieras i det omtvistade beslutet, eftersom tribunalen delvis ogiltigförklarade det beslutet såvitt avsåg vissa medlemsstater i domar av den 16 september 2013, Wabco Europe m.fl./kommissionen (T-380/10, EU:T:2013:449), Keramag Keramische Werke m.fl./kommissionen (T-379/10 och T-381/10, ej publicerad, EU:T:2013:457), och Duravit m.fl./kommissionen (T-364/10, ej publicerad, EU:T:2013:477), och eftersom det är tänkbart att vissa företag inte hade kännedom om överträdelsen i dess helhet.

162 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den åttonde grunden.

Domstolens bedömning

- 163 För det första kan klaganden mot bakgrund av den rättspraxis som har redovisats i punkterna 55–59 ovan inte vinna framgång med sina argument att det rättsliga begreppet ”en enda komplex och fortlöpande överträdelse” dels skulle vara oförenligt med artikel 101 FEUF och artikel 53 i EES-avtalet, dels skulle strida mot principerna om en rättvis rättegång; det behöver inte undersökas huruvida det sistnämnda argumentet kan tas upp till prövning i sak.
- 164 För det andra motiverade tribunalen, i motsats till vad klaganden har gjort gällande, den överklagande domen tillräckligt genom att i punkterna 32–34, 41, 42 och 46–48 i denna erinra om nämnda rättspraxis.
- 165 När det gäller klagandens argument att samtliga rekvisit för att en enda överträdelse ska anses föreligga inte skulle vara uppfyllda i det aktuella fallet eftersom kommissionen inte hade avgränsat den relevanta marknaden, framhåller domstolen för det tredje att den omständigheten att de produktmarknader och geografiska marknader som omfattas av överträdelsen är separata i alla händelser inte utgör hinder för att det ska kunna konstateras att det föreligger en enda överträdelse – något som tribunalen med fog påpekade i punkt 54 i den överklagade domen och som klaganden själv också har medgett. Detta argument är således under alla omständigheter verkningslöst.
- 166 För det fjärde gjorde sig tribunalen inte skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkterna 63–71 i den överklagade domen fann att kommissionen i det aktuella fallet hade fog för sin bedömning att det förelåg ett enda syfte och således även en enda överträdelse. Tribunalen styrkte nämligen, med hänvisning till de konstateranden rörande faktiska omständigheter som den redovisade i punkterna 66, 69 och 71 i den överklagade domen, att de olika kritiserade beteendena hade ett och samma mål, det vill säga att samtliga tillverkare av badrumsutrustning skulle samordna sitt agerande gentemot grossisterna. Som framgår av punkterna 66, 69 och 71, grundade sig bedömningen att det förelåg ett gemensamt syfte inte – som klaganden har gjort gällande – på en allmän hänvisning till en snedvridning av konkurrensen på de marknader som berördes av överträdelsen, utan på olika sakomständigheter såsom grossisternas centrala roll i distributionssystemet, systemets kännetecken, förekomsten av ”samordningsorgan” och ”sammanslutningar för flera produktgrupper”, det likartade genomförandet av de samordnade förfarandena och den materiella, geografiska och tidsmässiga överlappningen mellan de berörda förfarandena.
- 167 Under dessa omständigheter kan tribunalen inte klandras för sin bedömning att kommissionen på goda grunder slog fast att det i det aktuella fallet förelåg en enda fortlöpande överträdelse. Det är nämligen inte nödvändigt att fastställa något komplementärt samband mellan de olika kritiserade förfarandena, eftersom en enda fortlöpande överträdelse kan tillskrivas företag som inte konkurrerar med varandra, och det är inte heller nödvändigt att systematiskt avgränsa de relevanta marknaderna. Klaganden är dels ansvarig för sitt direkta deltagande i den aktuella överträdelsen, dels – eftersom den hade kännedom om samtliga de konkurrensbegränsande beteenden som i samma syfte planerades eller genomfördes av andra deltagare i den aktuella konkurrensbegränsande samverkan eller rimligen kunde förutse dessa beteenden och var beredd att godta den risk som detta innebar – ansvarig för sitt indirekta deltagande i denna överträdelse.
- 168 När det slutligen gäller klagandens argument som grundar sig på att det omtvistade beslutet delvis har ogiltigförklarats inom ramen för andra mål som rör den här aktuella konkurrensbegränsande samverkan, erinrar domstolen om att värderingen av den bevisning som rör de olika nationella marknaderna omfattas av tribunalens exklusiva behörighet. I den mån som syftet med klagandens argument är att ifrågasätta huruvida det förelåg en enda komplex och fortlöpande överträdelse, understryker domstolen – som den redan har framhållit i punkt 62 ovan – att den omständigheten att tribunalen delvis ogiltigförklarade det omtvistade beslutet till den del som detta rörde det deltagande i överträdelsen som hade lagts vissa andra av de berörda företagen till last, på vissa geografiska

marknader och under vissa perioder, inte utgör tillräcklig grund för att ifrågasätta tribunalens bedömning att det förelåg dels en samlad plan omfattande de tre produktgrupperna och de sex berörda medlemsstaterna, dels ett identiskt syfte som snedvred konkurrensen.

- 169 Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet såvitt avser den åttonde grunden ogillas med hänvisning till att det delvis är verkningslöst och i övrigt saknar grund.

Den tionde och den elfte grunden

Parternas argument

- 170 Som tionde grund har klaganden gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att underlåta att helt och fullt utöva sin obegränsade behörighet.
- 171 Enligt klaganden inskränkte sig tribunalen i den överklagade domen till att pröva huruvida bötesbeloppet hade fastställts på ett lagenligt sätt, tvärtemot vad klaganden hade yrkat.
- 172 Klaganden anser att tribunalen och domstolen, av rättssäkerhetsskäl och för att kunna garantera rätten till en rättvis rättegång, är skyldiga att när de prövar ett mål som rör kommissionens fastställande av böter eller löpande viten alltid konkret utöva den obegränsade behörighet som de har tilldelats genom artikel 31 i förordning nr 1/2003, särskilt i ett sammanhang där det saknas rättsregler om harmonisering av påföljder och där kommissionen tillämpade tre olika metoder vid beräkningen av böter för åren 1998–2006.
- 173 Dessutom anser klaganden att tribunalen i det aktuella fallet inte gjorde någon oberoende prövning av det ursprungliga bötesbeloppet. Enligt klaganden borde tribunalen med utövande av sin obegränsade behörighet ha satt ned detta belopp, med tanke på att överträdelsen endast omfattade ett begränsat antal medlemsstater, de flesta av dem små, och att den således inte är så allvarlig. I detta sammanhang anser klaganden att det är obegripligt varför kommissionen bestraffade de kritiserade beteendena i det aktuella fallet hårdare än den har bestraffat andra fall av konkurrensbegränsande samverkan av samma art som har omfattat hela det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet. Med tanke på att det administrativa förfarandet varade orimligt länge – sammanlagt nästan sex år – borde tribunalen därutöver enligt klaganden även ha satt ned dess böter med hänvisning till åsidosättande av principen om iakttagande av en skälig handläggningstid.
- 174 Som elfte grund har klaganden åberopat ett åsidosättande av proportionalitetsprincipen. Enligt klaganden är tribunalen, vid bedömningen av hur allvarlig en överträdelse är, skyldig att beakta överträdelsens inverkan på marknaden och omsättningen på de berörda marknaderna, något som klaganden anser att tribunalen inte gjorde.
- 175 Dessutom borde tribunalen ha förvissat sig om att beloppet för de böter som ålades genom det omtvistade beslutet var proportionerligt i absolut bemärkelse, vilket enligt klaganden inte är fallet när den omsättning som omfattas av överträdelsen uppgår till 115 miljoner euro och det sammanlagda bötesbeloppet uppgår till 71,5 miljoner euro.
- 176 Klaganden har därför uppmanat domstolen att avhjälpa tribunalens rättsstridiga underlåtenhet på dessa punkter och att själv sätta ned beloppet för de ålagda böterna.
- 177 Kommissionen har yrkat att överklagandet ska lämnas utan bifall såvitt avser den tionde och den elfte grunden.

Domstolens bedömning

- 178 Av fast rättspraxis följer att den granskning av lagenligheten som föreskrivs i artikel 263 FEUF innebär att unionsdomstolen ska pröva sökandens argument rörande det angripna beslutet med avseende på både rättsliga och faktiska omständigheter samt att den är behörig att pröva bevisningen, ogiltigförklara nämnda beslut och ändra bötesbeloppet (se dom av den 10 juli 2014, Telefónica och Telefónica de España/kommissionen, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, punkt 53 och där angiven rättspraxis).
- 179 Lagenlighetsgranskningen kompletteras av den obegränsade behörighet som unionsdomstolen med stöd av artikel 261 FEUF har tilldelats genom artikel 31 i förordning nr 1/2003. Denna obegränsade behörighet innebär att unionsdomstolen, utöver att pröva påföljdens lagenlighet, även får ersätta kommissionens bedömning med sin egen bedömning. Följaktligen kan unionsdomstolen undanröja, sätta ned eller höja de böter eller löpande viten som har ålagts (se dom av den 8 december 2011, Chalkor/kommissionen, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punkt 63 och där angiven rättspraxis).
- 180 Unionsdomstolen är vid utövandet av den behörighet som avses i artiklarna 261 FEUF och 263 FEUF, för att uppfylla de krav som enligt artikel 47 i stadgan om de grundläggande rättigheterna gäller när böter ska granskas med stöd av den obegränsade behörigheten, skyldig att pröva varje anmärkning, avseende rättsliga eller faktiska omständigheter, som syftar till att styrka att bötesbeloppet inte är korrekt i förhållande till överträdelsens allvar och varaktighet (se dom av den 18 december 2014, kommissionen/Parker Hannifin Manufacturing och Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 75 och där angiven rättspraxis).
- 181 Utövandet av denna obegränsade behörighet är emellertid inte att likställa med en prövning ex officio, och förfarandet vid unionsdomstolen är kontradiktoriskt. Det ankommer i princip på sökanden att åberopa grunder mot det angripna beslutet och lägga fram bevisning till stöd för dessa grunder (se dom av den 18 december 2014, kommissionen/Parker Hannifin Manufacturing och Parker-Hannifin, C-434/13 P, EU:C:2014:2456, punkt 76 och där angiven rättspraxis).
- 182 Att det angripna beslutet inte prövas ex officio i sin helhet innebär inte att principen om ett effektivt domstolsskydd åsidosätts. Tribunalen är visserligen mot bakgrund av den principen skyldig att bemöta de grunder som har åberopats och att pröva såväl rättsliga som faktiska omständigheter, men däremot kräver nämnda princip inte att tribunalen ex officio företar en ny och uttömmande granskning av handlingarna i målet (se dom av den 8 december 2011, Chalkor/kommissionen, C-386/10 P, EU:C:2011:815, punkt 66).
- 183 Vidare framgår det av domstolens fasta praxis att tribunalen är ensam behörig att granska hur kommissionen i varje enskilt fall har bedömt det otillåtna beteendets grad av allvar. Domstolens prövning i ett mål om överklagande syftar dels till att undersöka i vilken utsträckning tribunalen på ett rättsenligt sätt har beaktat samtliga de faktorer som är väsentliga för bedömningen av hur allvarligt ett visst beteende har varit mot bakgrund av artikel 101 FEUF och artikel 23 i förordning nr 1/2003, dels till att kontrollera huruvida tribunalen på ett tillfredsställande sätt har bemött samtliga de argument som har anförts till stöd för yrkandet om nedsättning av böterna. Vid bedömningen av hur allvarlig en överträdelse av unionens konkurrensrätt är, ska ett stort antal faktorer beaktas, bland annat böternas avskräckande verkan liksom de särskilda omständigheterna och sammanhanget i det enskilda målet, inbegripet de enskilda företagens beteende och deras roll vid upprättandet av den konkurrensbegränsande samverkan, den vinst som de har gjort på nämnda samverkan, deras storlek och de berörda varornas värde samt den risk som överträdelser av det aktuella slaget innebär för förverkligandet av unionens mål (se, för ett liknande resonemang, dom av den 11 juli 2013, Team Relocations m.fl./kommissionen, C-444/11 P, ej publicerad, EU:C:2013:464, punkterna 95, 99 och 100).

- 184 Vidare ankommer det inte på domstolen att, när den prövar rättsfrågor i ett mål om överklagande, av skälighetshänsyn ändra den bedömning som tribunalen med stöd av sin obegränsade behörighet har gjort av det bötesbelopp som ett företag har ålagts på grund av att det har överträtt unionsrätten. Endast om domstolen bedömer att böterna inte endast är olämpliga utan även är så överdrivet höga att de är oproportionerliga, kan den slå fast att tribunalen, genom att fastställa ett olämpligt bötesbelopp, har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning (se, bland annat, dom av den 30 maj 2013, Quinn Barlo m.fl./kommissionen, C-70/12 P, ej publicerad, EU:C:2013:351, punkt 57 och där angiven rättspraxis).
- 185 Det är mot bakgrund av denna rättspraxis som den tionde och den elfte grunden ska prövas.
- 186 Av nämnda rättspraxis framgår tydligt dels att prövningen med stöd av den obegränsade behörigheten endast avser den ålagda påföljden, inte det angripna beslutet i dess helhet, dels att varken utövandet av den obegränsade behörigheten eller lagenlighetsgranskningen är att likställa med en prövning ex officio och således inte heller medförde någon skyldighet för tribunalen att ex officio, oberoende av klagandens anmärkningar, företa en ny och uttömmande granskning av handlingarna i målet.
- 187 I det aktuella fallet genomförde tribunalen från och med punkt 335 i den överklagade domen en ändamålsenlig prövning av bötesbeloppet, den bemötte klagandens olika argument och den yttrade sig i punkterna 397–402 i nämnda dom över klagandens yrkanden om nedsättning av bötesbeloppet. Således inskränkte sig tribunalen inte, i motsats till vad klaganden har gjort gällande, till att granska lagenligheten av nämnda belopp. I detta sammanhang fann tribunalen bland annat, i punkt 384 i den överklagade domen, att koefficienten på 15 procent såvitt avsåg koefficienterna för överträdelsens allvar och för tilläggsbeloppet motsvarade den lägsta tänkbara nivån med tanke på att den aktuella överträdelsen var särskilt allvarlig. Därefter gjorde tribunalen i punkterna 397–401 i samma dom bedömningen att ingen av de omständigheter som sökandena i första instans hade anfört kunde motivera en nedsättning av bötesbeloppet.
- 188 När det mer specifikt gäller bedömningen av den aktuella överträdelsens grad av allvar, erinrade tribunalen i punkt 381 i den överklagade domen bland annat om punkt 23 i 2006 års riktlinjer, där det slås fast att "[h]orisontella avtal om fastställande av priser, uppdelning av marknaden och produktionsbegränsningar, som i allmänhet är hemliga, hör till de mest allvarliga konkurrensbegränsningarna. EU:s konkurrenspolitik innebär att sådana överträdelser bestraffas hårt. I regel kommer därför den andel av försäljningsvärdet som skall beaktas vid sådana överträdelser att bestämmas i den övre delen av skalan." I punkt 383 i den överklagade domen redogjorde tribunalen för den motivering som kommissionen i skäl 1211 i det omtvistade beslutet hade angett, nämligen att horisontell samordning av priser i sig är en av de mest skadliga typerna av konkurrensbegränsningar och att den aktuella överträdelsen var att betrakta som en enda komplex och fortlöpande överträdelse vilken omfattande sex medlemsstater och rörde de tre produktgrupperna. Därefter slog tribunalen i punkt 384 i den överklagade domen fast att den aktuella överträdelsen var särskilt allvarlig, något som motiverade tillämpningen av en koefficient för överträdelsens allvar på 15 procent, och i punkt 385 i samma dom att klaganden hade ingått i den "centrala grupp av företag" som hade begått den aktuella överträdelsen.
- 189 Eftersom tribunalen således beaktade samtliga de faktorer som var väsentliga för bedömningen av hur allvarlig den aktuella överträdelsen var (och med tanke på att det var styrkt att horisontell samordning av priser hade förekommit och att klaganden hade deltagit i denna) och bemötte klagandens argument i denna fråga, gjorde den sig inte skyldig till felaktig rättstillämpning utan fullgjorde sin skyldighet att göra en effektiv domstolsprövning av det omtvistade beslutet.
- 190 När det gäller bedömningen av huruvida det administrativa förfarandet tog alltför lång tid, påpekar domstolen att om kommissionen åsidosätter principen om iakttagande av en skälig handläggningstid, kan detta förvisso motivera ogiltigförklaring av ett beslut som kommissionen har antagit efter ett administrativt förfarande som har genomförts med stöd av artikel 101 FEUF och artikel 102 FEUF, i

den mån som även det berörda företags rätt till försvar därigenom har åsidosatts. Att kommissionen befinns ha åsidosatt principen om iakttagande av en skälig handläggningstid kan däremot inte medföra en nedsättning av beloppet för ålagda böter (se, bland annat, dom av den 9 juni 2016, CEPSA/kommissionen, C-608/13 P, EU:C:2016:414, punkt 61, och dom av den 9 juni 2016, PROAS/kommissionen, C-616/13 P, EU:C:2016:415, punkt 74 och där angiven rättspraxis). I det aktuella fallet är det, som framgår av punkt 173 ovan, fastställt att klaganden med stöd av sitt argument att tribunalen gjorde en felaktig bedömning av huruvida det administrativa förfarandet hade tagit alltför lång tid inte har framställt något annat yrkande än det som rör nedsättning av beloppet för de böter som klaganden har ålagts.

191 Detta argument är således verkningslöst och behöver därför inte prövas i sak.

192 När det slutligen gäller frågan om de ålagda böternas proportionalitet i sig, har klaganden inte anfört något argument som är ägnat att styrka att nivån på den ålagda påföljden skulle vara olämplig eller oskälig. Överklagandet kan därför inte vinna bifall med stöd av argumentet att ett bötesbelopp på 71,5 miljoner euro skulle vara oproportionerligt i förhållande till en av den konkurrensbegränsande samverkan berörd omsättning på 115 miljoner euro. Det är i själva verket ostridigt att det slutliga bötesbeloppet i det aktuella fallet sattes ned så att det inte skulle överstiga 10 procent av klagandens sammanlagda omsättning under det föregående räkenskapsåret, i enlighet med artikel 23.2 i förordning nr 1/2003. Den gränsen innebär i sig en garanti för att nivån på böterna inte ska bli oskälig i förhållande till företags storlek mätt i sammanlagd omsättning (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 juni 2005, Dansk Rørindustri m.fl./kommissionen, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P och C-213/02 P, EU:C:2005:408, punkterna 280–282).

193 Mot bakgrund av det ovan anförda ska överklagandet såvitt avser den tionde och den elfte grunden ogillas med hänvisning till att det delvis är verkningslöst och i övrigt saknar grund.

194 Eftersom klaganden inte har vunnit framgång med någon av de grunder som den har åberopat, ska överklagandet som helhet ogillas.

Rättegångskostnader

195 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när ett överklagande avvisas eller ogillas. Enligt artikel 138.1 i samma rättegångsregler, som enligt artikel 184.1 i dessa ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Kommissionen har yrkat att klaganden ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna. Eftersom klaganden har tappat målet, ska kommissionens yrkande bifallas.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (första avdelningen) följande:

1) Överklagandet ogillas.

2) Villeroy & Boch AG förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna.

Underskrifter